

2024 මැයි මස ජිනීවාහිදී පැවැත්වීමට නියමිත ලෝක සෞඛ්‍ය
සම්මේලනයේදී සම්මත කරගැනීමට නියමිත

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා යෝජිත කෙටුම්පතේ
සිංහල පරිවර්තනය

මෙම සිංහල පරිවර්තනය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් හෝ ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් නිල වශයෙන්
නිකුත් කරන ලද්දක් නොවන බවත් අධ්‍යාපන අවශ්‍යතා සඳහා විමර්ශන වෙබ් අඩවිය විසින් සිදු කරන
ලද්දක් බවත් කරුණාවෙන් සලකන්න

අන්තර්ගතය

1 වන පරිච්ඡේදය. හැඳින්වීම

- 1 වැනි වගන්තිය. යෙදුම් නිර්වචනය
- 2 වැනි වගන්තිය. පරමාර්ථ
- 3 වැනි වගන්තිය. මූල ධර්ම

II වන පරිච්ඡේදය. ලෝකය සාධාරණ ලෙස එක්වීම: වසංගත වැළැක්වීම, ඒවා සඳහා සුදුනම්වීම, ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතු සඳහාත්, ඒවා තුළත්, ඒවා මගිනුත් සාධාරණත්වය කරා ළඟාවීම

- 4 වැනි වගන්තිය. වසංගත වැළැක්වීම සහ මහජන සෞඛ්‍ය නිරීක්ෂණය
- 5 වැනි වගන්තිය. එක් සෞඛ්‍යයක්
- 6 වැනි වගන්තිය. සුදුනම්වීම, සුදුනම් සහ සෞඛ්‍ය පද්ධතීන්ගේ නම්‍යශීලිතාව
- 7 වැනි වගන්තිය. සෞඛ්‍ය සහ සාත්තූපේවා ග්‍රම බලකාය
- 8 වැනි වගන්තිය. සුදුනම්වීම අධීක්ෂණය සහ ක්‍රියාකාරීත්ව සමාලෝචනය- මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 6 වැනි වගන්තියට ඇතුළත් කර ඇත. (මෙහි දැක්වෙන්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතා සඳහා පමණි.)
- 9 වැනි වගන්තිය. පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන
- 10 වැනි වගන්තිය. තිරසාර සහ භූගෝලීය වශයෙන් විවිධාංගීකරණය වූ නිෂ්පාදන, සහ තාක්ෂණ හුවමාරුව සහ ප්‍රායෝගික තාක්ෂණික දැනුම (know-how)
- 11 වැනි වගන්තිය. වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා තාක්ෂණය සහ ප්‍රායෝගික තාක්ෂණික දැනුම හුවමාරුව
- 12 වැනි වගන්තිය. ප්‍රවේශය සහ ප්‍රතිලාභ-බෙදාගැනීම
- 13 වැනි වගන්තිය. සැපයුම් දාම සහ ගබඩාකරණය හා ප්‍රවාහනය (logistics)
- 13bis වැනි වගන්තිය. ජාතික ප්‍රතිසම්පාදන හා බෙදා හැරීම
- 14 වැනි වගන්තිය. නියාමන ශක්තිමත් කිරීම
- 15 වැනි වගන්තිය. වන්දි ගෙවීම සහ වගකීම පිළිබඳ කළමනාකරණය- මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 13 වැනි වගන්තිය සහ 13bis වගන්තිය වෙත අන්තර්ග්‍රහණය කර ඇත. (මෙහි පවතින්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහා පමණි.)
- 16 වැනි වගන්තිය. ජාත්‍යන්තර හවුල්කාරීත්වය සහ සහයෝගිතාව -මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 19 වැනි වගන්තිය වෙත අන්තර්ග්‍රහණය කර ඇත. (මෙහි පවතින්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහා පමණි.)

- 17 වැනි වගන්තිය. ආණ්ඩුවේ සහ සමාජයේ පූර්ණ මැදිහත්වීම් ප්‍රවේශය
- 18 වැනි වගන්තිය. සන්නිවේදනය සහ මහජනතාව දැනුවත්කිරීම
- 19 වැනි වගන්තිය. ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ආධාර කිරීම
- 20 වැනි වගන්තිය. තිරසාර මූල්‍යකරණය

III වැනි පරිච්ඡේදය. ආයතනික විධිවිධාන සහ අවසාන නියෝග

- 21 වැනි වගන්තිය. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය
- 22 වැනි වගන්තිය. ඡන්දය දීමේ අයිතිය
- 23 වැනි වගන්තිය. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය වෙත වාර්තා කිරීම
- 24 වැනි වගන්තිය. ලේකම් කාර්යාලය
- 25 වැනි වගන්තිය. මතභේද නිරාකරණය
- 26 වැනි වගන්තිය. වෙනත් ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම් සහ මෙවලම් සමග ඇති සම්බන්ධය
- 27 වැනි වගන්තිය. විශේෂ නියමයන්
- 28 වැනි වගන්තිය. ප්‍රකාශ සහ නිවේදන
- 29 වැනි වගන්තිය. සංශෝධන
- 30 වන වගන්තිය. ඇමිණුම්
- 31 වැනි වගන්තිය. ප්‍රොටෝකෝල (කෙටුම් පත්)
- 32 වැනි වගන්තිය. ඉවත්වීම
- 33 වැනි වගන්තිය. අත්සන් කිරීම
- 34 වැනි වගන්තිය. සම්මත කිරීම, පිළිගැනීම, අනුමැතිය, විධිමත් තහවුරු කිරීම හෝ රවේශය ජ
- 35 වැනි වගන්තිය. බලාත්මක කිරීම
- 36 වැනි වගන්තිය. තැන්පත්කරු
- 37 වැනි වගන්තිය. සත්‍ය පිටපත්

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා යෝජනාවන්

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින්

1. ජනතාවගේ යහපැවැත්ම සහ සෞඛ්‍ය වෙනුවෙන් ආධාරකිරීමේ මූලික වගකීම රාජ්‍යය සතු බව සහ වසංගත වැළැක්වීම, ඒ සඳහා සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ දී රාජ්‍යයේ ප්‍රධානත්වය පිළිගනිමින්ද,
2. සංවර්ධන මට්ටම්වල විෂමතාවන් හේතුවෙන් වසංගත වැළැක්වීමේදී, ඒ සඳහා සුදානම් වීමේදී, සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේදී විවිධ පාර්ශ්වයන් සතු හැකියාවන් සහ ශක්‍යතාවන්ගේ අසමානතා හඳුනාගනිමින්ද, සෞඛ්‍ය කටයුතු ප්‍රවර්ධනයේදී සහ රෝග පාලනයේදී, විශේෂයෙන්ම බෝ වෙන රෝග පාලනයේදී විවිධ රටවල සංවර්ධනයේ විෂමතාවන් පොදු අනතුරක් නිර්මාණය කරන බවද, ඒ හේතුවෙන් විශිෂ්ට හැකියාවන් සහ සම්පත් මෙන්ම බලාපොරොත්තු තැබිය හැකි ආකාරයේ කල්පවත්නා සහ ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය, මානව, සැපයුම්, තාක්ෂණ විද්‍යාත්මක සහ තාක්ෂණික සම්පත් සහිත රටවල ආධාරයද ඇතුළු ජාත්‍යන්තර සහයෝගිතාවයක අවශ්‍යතාව පිළිගනිමින්ද,
3. වසංගත වැළැක්වීම, ඒ සඳහා සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ කටයුතු ද ඇතුළු ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය කටයුතු මෙහෙයවීමේ සහ සම්බන්ධීකරණයේ බලාධිකාරය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය වන බව පිළිගනිමින්ද,
4. ජාති, ආගම්, දේශපාලන විශ්වාසයන්, ආර්ථික හෝ සමාජ තත්ත්වයන් වැනි වෙනස්කම්වල බලපෑමෙන් තොරව ලබාගත හැකි උපරිම ප්‍රමිතියේ සෞඛ්‍යයක් ලබා තමන් වෙත හිමිකරගැනීමට සෑම මනුෂ්‍යයෙකුම සතු අයිතිවාසිකමක් බව සඳහන් කෙරෙන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ ව්‍යවස්ථාව සිහිපත් කරමින්ද,
5. 1979 දෙසැම්බර් 18 වැනි දින එක්සත් ජාතීන්ගේ සම්මේලනය විසින් සම්මත කරන ලද ස්ත්‍රීන්ට එරෙහි සියලු ආකාරයේ විෂම සැලකිලි තුරන් කිරීමේ සම්මුතිය විසින් සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සේවයේ නියුතු ස්ත්‍රීන්ට එරෙහි විෂම ලෙස සැලකීම් මුලිකුපුටා දැමීමට යෝග්‍ය පියවර ගැනීමට රාජ්‍යමය පාර්ශ්වයන් වෙත ප්‍රතිපාදන ඉදිරිපත්කර ඇති බවද, "සියලු ලිංගිකත්වයන්ට අයත් පුද්ගලයන්ට සමාන ලෙස සැලකීම සහ සියලු ස්ත්‍රීන් සහ ගැහැණු ළමුන් බලගැන්වීම " යන , තිරසාර සංවර්ධනයේ 5 වැනි ඉලක්කය සිහිපත් කරමින් ද,
6. මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳ කටයුතු රාජ්‍යය සතු ස්වාධීප්‍යතා මූලධර්මයට යටත් කරුණක් බව ලෙස අවධාරණය කරන අතරම, ජාත්‍යන්තර වශයෙන් යම් රෝගයක් ව්‍යාප්තවීම වූකලී ජීවිතවලට, ජීවන වෘත්තීන් වෙතද , සමාජීය සහ ආර්ථිකමය වශයෙන්ද බැරැරුම් ප්‍රතිඵල ඇතිකරන්නා වූ ගෝලීය තර්ජනයක් බව ද, එයට මුහුණදීම සඳහා, කාර්යක්ෂම සහ මනා සම්බන්ධීකරණයකින් යුතු, යෝග්‍ය, පුළුල් ලෙස ව්‍යාප්ත සාධාරණ සහ අපක්ෂපාති ජාත්‍යන්තර ප්‍රතිචාරයක් සහතික කිරීම සඳහා ද, සියලු රටවල් සහ ජනතාවන් සමග, විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල සහ අවම සංවර්ධන මට්ටමක් පවතින්නා වූ රටවල සහ කුඩා දිවයින රාජ්‍යයන්හි ජනතාවන් සමග හැකි උපරිම ආකාරයේ ජාත්‍යන්තර සහ කලාපීය සහයෝගිතාවය, සාමූහිකත්වය සහ එක්සත් ක්‍රියාකාරිත්වය අත්‍යවශ්‍ය බව පිළිගනිමින්ද,
7. ජාතික සහ ජාත්‍යන්තර මට්ටමේ පවතින අසමානතාවන් විසින් කෙරේනා වෛරස් රෝග (කොවිඩ්-19) වසංගතයට අදාළ සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සමාන ලෙස සහ අවශ්‍ය වෙලාවට ලබාගැනීමට මතුකරන ලද බාධාවන් සහ වසංගතය වැළැක්වීම, ඒ සඳහා සුදානම් වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතුවලදී සිදු වූ බරපතල අඩුපාඩුකම් වලට හේතු වූ බව දැඩි ලෙස සැලකිල්ලට ගනිමින්ද,

8. ජාතික සහ ප්‍රජා මට්ටමේදී පුළුල් සමාජීය සහභාගිත්වයක් මගින් සමස්ත ආණ්ඩුව සහ සමස්ත සමාජය ලෙස ප්‍රවේශවෙමින් ඉටුකරනු ලබන භූමිකාවේ තීරණාත්මක බව පිළිගනිමින් සහ වසංගත වැළැක්වීම, ඒ සඳහා සුදානම් වීම, ප්‍රතිචාර දැක්වීම සහ සෞඛ්‍ය පද්ධතිය යළි ගොඩ නැංවීම ආදියට අදාළ කටයුතු ශක්තිමත් කිරීම සඳහා, සංස්කෘතික විවිධත්වය සහ ස්වදේශික ජනතාවන්ගේ දැනුම වටිනා කාර්යභාරයක් ඉටුකරනා බව වැඩිදුරටත් පිළිගනිමින්ද,

9. ජන කොටස් අතර සහයෝගිතාව මගින් වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම, ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා දේශපාලන කැපවීමේ , සම්පත් යෙදවීමේ සහ ක්‍රියාත්මකවීමේ වැදගත්කම පිළිගනිමින්ද,

10. එක් සෞඛ්‍යයක් සඳහා ප්‍රවේශය ද ඇතුළත් ජාතික, කලාපීය සහ ජාත්‍යන්තර මට්ටමේ බහු ආංශික සහයෝගිතාවක් හරහා මානව සෞඛ්‍ය සුරක්ෂිත කිරීමට කටයුතු කිරීමේ වැදගත්කම නැවත අවධාරණය කරමින්ද,

11. මානව අයිතීන් පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර නීතිය සහ ජාත්‍යන්තර මානුෂික නීතියට අනුකූලව වන්නාවූත් ,මානුෂික ආධාර සැපයීමේ කටයුතුවලදී මානුෂිකත්වය, මධ්‍යස්ථභාවය, අපක්ෂපාතිත්වය සහ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ මූලධර්මයන්ට ගරු කරන්නාවූ මානුෂිකවාදී සහන සඳහා ක්ෂණික සහ නිර්බාධිත ප්‍රවේශයක වැදගත්කම පිළිගනිමින්ද,

12. වසංගත සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට මනා පුහුණුවකින් සහ කුසලතාවන්ගෙන් සමන්විතවන්නාවූත් සවකීය ආරක්ෂාව සහතික කරන ලද්දාවූත් සෞඛ්‍ය සහ සාත්තු සේවකයන් ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවක් සහිත නම්‍යශීලී සෞඛ්‍ය පද්ධතීන් ගොඩ නැගීමට සහ ශක්තිමත් කිරීමටද, නිශ්චිතවම ප්‍රාථමික සෞඛ්‍ය සේවා පිළිබඳ ප්‍රවේශය හරහා විශ්වීය සෞඛ්‍යමය ආවරණයේ ජයග්‍රහණයන් වැඩි දියුණු කිරීමට සහ සෞඛ්‍ය සේවාවන් ලබාගැනීමේදී දැනට පවත්නා අසමානතාවන් හේතුවෙන් වසංගත නිසා මතුවන අවදානම් සහගත තත්ත්වයන් ඉහළයාම වළක්වනු සඳහා සමාන අවස්ථාවන් ලබාදීමට ද, ක්‍රියාකිරීමේ අවශ්‍යතාව නැවත අවධාරණය කරමින්ද,

13. සාවද්‍ය සහ නොමග යවන සුළු තොරතුරු ප්‍රචාරයන් සිදු කිරීම් සහ අපහාස කිරීම් වළක්වනු සඳහා විශ්වාසය ගොඩනැගීමට කටයුතු කිරීමේ සහ නිසි කලට තොරතුරු බෙදා හැරීමට කටයුතු කිරීමේ වැදගත්කම පිළිගනිමින්ද,

14. නව ඖෂධ සංවර්ධනය කිරීමේදී බුද්ධිමය දේපල ආරක්ෂා කිරීමේ වැදගත්කම පිළිගනිමින්ද එය විසින් මිල ගණන් කෙරෙහි ඇති කරනු ලබන බලපෑම පිළිබඳ සැලකිලිමත්වීම් පිළිගනිමින් සහ බුද්ධිමය දේපල අයිතීන්ට අදාළ වෙළඳාම හා සම්බන්ධිත පැතිමානයන් පිළිබඳ ගිවිසුම (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights -TRIPS Agreement) සහ ඒ මගින් සාමාජික රටවල් විසින් මහජන සෞඛ්‍යය ආරක්ෂා කිරීමට ගනු ලබන ක්‍රියා මාර්ග වැළැක්වීමක් සිදු නොවන බව සහ සිදු නොවිය යුතු බව සිහි කැඳවමින්ද

15. ස්වකීය ජීව විද්‍යාත්මක සම්පත් සම්බන්ධව රාජ්‍යයන් සතු ස්වෛරී අයිතිවාසිකම් සහ මහජන සෞඛ්‍ය අවදානම් අවම කිරීම සඳහා සාමූහිකව ක්‍රියාකිරීමේ අවශ්‍යතාව සිහි කැඳවමින්ද, වසංගත සඳහා හේතු විය හැකි විෂබීජ පිළිබඳ ද්‍රව්‍යමය දේ සහ තොරතුරු නිසිකලට, ආරක්ෂා සහිතව, විනිවිද පෙනෙන සුළු බවකින් යුතුව, වගකීම් සහගතව සහ ක්ෂණිකව බෙදාහදාගැනීමේ කටයුතු වැඩි දියුණුකිරීමේ වැදගත්කමද, ඒ ආකාරයටම අදාළ ජාතික, දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර නීති සැලකිල්ලට ගනිමින් එමගින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ද නිසිකලට, සාධාරණව හා සමානව බෙදාහදාගැනීමේ වැදගත්කමද සනිටුහන් කරමින්ද,

16. වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම, ප්‍රතිචාර දැක්වීම සහ සෞඛ්‍ය පද්ධති නැවත ගොඩ නැංවීම පිළිබඳව සුදුසු සහ ප්‍රමාණවත් පරිදි ක්‍රියාකිරීම වූකලී අනෙකුත් හදිසි සෞඛ්‍ය අවස්ථාවන් සමග සටන්වැදීමේදී සහ සෞඛ්‍ය කෙරෙහි බලපාන සමාජීය, පාරිසරික, සංස්කෘතික, දේශපාලනික සහ

ආර්ථික ක්ෂේත්‍රයන් සම්බන්ධව ගනු ලබන තීරණාත්මක ක්‍රියාමාර්ග හරහා විශිෂ්ට සෞඛ්‍ය සමානතාවක් ළඟාකරගැනීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය අඛණ්ඩ කොටසක් බව අවධාරණය කරමින්; සහ

17 දේශගුණ විපර්යාස, දුප්පත්කම සහ සාගින්න, අස්ථිරත්වය සහ අවදානම් සහගත සැකසුම්, දුර්වල ප්‍රාථමික සෞඛ්‍ය සේවාවන් සහ විෂබීජ විසින් ප්‍රතිජීවක ඖෂධ කෙරෙහි දක්වන ප්‍රතිරෝධය ව්‍යාප්ත වීම ආදී මතුවෙමින් පවතින තර්ජන පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීමේ වැදගත්කම සහ එමගින් මහජන සෞඛ්‍ය කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම පිළිගනිමින්ද,

පහත එකඟතාවන්ට එළැඹී ඇත.

1 වැනි පරිච්ඡේදය. හැඳින්වීම

1 වැනි වගන්තිය. යෙදුම් නිර්වචනය

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ අවශ්‍යතාවන් සඳහා,

(a) "නිෂ්පාදකයා"(manufacturer) යන වචනය මගින් අර්ථවත් වන්නේ වසංගතයකට අදාළ සෞඛ්‍යමය නිෂ්පාදන සංවර්ධනය හෝ/සහ නිෂ්පාදනය කරන රාජ්‍ය හෝ පුද්ගලික අංශයේ ආයතන වේ.

(b) “එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශය ” (One Health approach) යන්නෙහි අර්ථය තිරසාර සමතුලිතතාවකින් සමන්විත සහ මනුෂ්‍යන්ගේත්, සත්වයන්ගේත්, පරිසර පද්ධතීන්ගේත් සෞඛ්‍යමත් පැවැත්ම වෙනුවෙන් වරණීය ලෙස සකස්කරන ලද මනා ලෙස අන්තර්ග්‍රහණය කරන ලද්දාවූත්, ඒකීය ප්‍රවේශයකි. මනුෂ්‍යයන්ගේ සෞඛ්‍යය, ගෘහස්ත සත්වයන් සහ වන ජීවින්, ශාක සහ පුළුල් පරිසරය සමීප ලෙස සම්බන්ධව ඇති බවත් අන්‍යෝන්‍ය ලෙස රඳා පවතින බවත් මේ මගින් පිළිගැනේ.

(c) “ PABS විෂයයන් සහ තොරතුරු ” (PABS material and information) යන්නෙහි අර්ථය වසංගතයක් ඇති කිරීමට හේතුවිය හැකි විෂබීජයකින් ලබාගන්නා ජීව විද්‍යාත්මක ද්‍රව්‍ය මෙන්ම වසංගත හා සම්බන්ධ සෞඛ්‍යමය නිෂ්පාදන සංවර්ධනය කිරීම සඳහා ඉවහල් කරගත හැකි විෂබීජවල ජාන දාමය පිළිබඳ තොරතුරුය.

(සටහන:-PABS යන අකුරු මගින් නියෝජනය වන්නේ “WHO Pathogen Access and Benefit-Sharing System”) ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් මෙහෙයවන "විෂබීජ පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා වන ප්‍රවේශය සලසන සහ ඒ මගින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ බෙදාහදාගනු ලබන බහුපාර්ශ්වික ක්‍රම පද්ධතියකටය. මේ මගින් නිසි කලට වෙලාවට, ක්ෂණිකව, විධිමත් ලෙස වසංගතයකට අදාළ විෂබීජයේ ද්‍රව්‍යමය විෂයයන් සහ තොරතුරු හුවමාරු මෙන්ම ඒවායේ ප්‍රතිලාභ කරගැනීමේ ක්‍රමවේදයක් සහතික කෙරෙන බව සඳහන් වේ.)

(d) “වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍යමය නිෂ්පාදන ” (pandemic-related health products) යන්න මගින් අර්ථවත් වනුයේ වසංගත වැලැක්වීම, ඒ සඳහා සුදානම්වීම, සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදියේදී අවශ්‍ය වන ආරක්ෂිත, කාර්යක්ෂම, ගුණාත්මක බවින් ඉහළ, සහ පහසුවෙන් ලබාගත හැකි සෞඛ්‍යමය නිෂ්පාදන වේ. එයට රෝග නිශ්චය, ප්‍රතිකාර, එන්නත් සහ පුද්ගලික ආරක්ෂක කට්ටල ආදිය සීමාවකින් තොරව ඇතුළත් වේ.

(e) “පාර්ශ්වය” (Party) යන්න මගින් අර්ථවත් වනුයේ මෙම ගිවිසුමේ කොන්දේසිවලට බැඳී සිටීමට සහ මෙම ගිවිසුම බලාත්මක කිරීම සඳහා එකඟතාව පළ කරනලද සහ රාජ්‍යයක් හෝ කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයකි.

(f) “වසංගතයක් ඇතිවීමට හේතු කාරක විය හැකි විෂබීජ” (pathogen with pandemic potential) යනුවෙන් අර්ථවත් වන්නේ මනුෂ්‍යයන්ව ආසාදනයට ලක් කරන බවට හඳුනාගෙන ඇති නවතම (තවමත් වර්ගීකරණයකට ලක් කර නැති) හෝ දන්නා (මෙයට දැනට දැනුවත්භාවයක් සහිත විෂබීජවල ප්‍රභේද ද ඇතුළත්ය) ඉතා ඉහළ ව්‍යාප්තවීමේ හැකියාවකින් යුක්ත සහ/හෝ ඉහළ භානිදායක බවකින් යුතු, ජාත්‍යන්තර වශයෙන් අවධානයට ලක් විය යුතු මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳ හදිසි තත්ත්වයක් ඇති කිරීමේ හැකියාවකින් යුතු කවර හෝ විෂබීජයකි.

(g) “පහසුවෙන් අවදානමට ලක්විය හැකි තත්ත්වයක පසුවන පුද්ගලයන්” (persons in vulnerable situations) යනුවෙන් අර්ථවත් වන්නේ වසංගතයක සන්දර්භය තුළ ආසාදනයකට ලක්වීම, ආසාදිත තත්වයේ බරපතලකම, රෝග හෝ මරණ අනුපාතය ආදිය අසමාන ලෙස ඉහළ මට්ටමක් සහිත පුද්ගලයන්, කණ්ඩායම් හෝ ප්‍රජාවන් ය. පහසුවෙන් බිඳ වැටෙන සුළු සහ මානුෂික පැවැත්ම අවදානමට ලක්ව ඇති තත්ත්වයක පසුවන්නා වූ පිරිස්ද මෙයට ඇතුළත්ය.

(h) “කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානය” (regional economic integration organization) යනුවෙන් අර්ථවත් වන්නේ ස්වෛරී රාජ්‍ය කීපයකින් සමන්විතවන්නා වූත් එම සාමාජික රාජ්‍යයන් විසින් පිළිපැදීමට බැඳී සිටින්නා වූ තීරණ එම රාජ්‍යයන් වෙනුවෙන් ගැනීම ද ඇතුළු යම් කරුණු රාශියක් සම්බන්ධව කටයුතු කිරීමට නීත්‍යානුකූල බලය පැවැරී ඇත්තාවූත් සංවිධානයක් වන අතර,

(පාද සටහන 1: සුදුසු අවස්ථාවලදී “ජාතික” යන්න කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානය යන්නට සමාන ලෙස යොදනු ලබයි.)

(i) “විශ්වීය සෞඛ්‍ය ආවරණය” (universal health coverage) යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ මූල්‍ය දුෂ්කරතාවල බලපෑමකින් තොරව, ගුණාත්මක සහ සම්පූර්ණ සෞඛ්‍ය සේවාවන් ඕනෑම අවස්ථාවක, ඕනෑම තැනකදී අවශ්‍ය පරිදි ලබාගැනීමට සියලු ජනතාවට ඇති හැකියාවය. ඒ මගින් සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනයේ සිට සෞඛ්‍ය ගැටළු මතු වීම වැළැක්වීම, ප්‍රතිකාර, පුනරුත්ථාපනය සහ සහන සන්කාරක සේවාවන් දක්වා අත්‍යවශ්‍ය සෞඛ්‍ය සේවාවන් සම්පූර්ණ සහ අඛණ්ඩව සැපයීම ආවරණය වේ.

2 වැනි වගන්තිය. පරමාර්ථ

1. සමානාත්මතාවය සහ මෙහි තවදුරටත් දක්වා ඇති මූලධර්ම මගින් මෙහෙයවනු ලබන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පරමාර්ථය වන්නේ වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම් වීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීමයි.
2. මෙම පරමාර්ථය ඉදිරියට ගෙන යාමේදී, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ විධිවිධාන, වෙනත් ආකාරයකින් නිශ්චිතව දක්වා නොමැති නම්, වසංගත අතරතුර සහ ඒ අතර යන දෙකටම අදාළ වේ.

3 වැනි වගන්තිය. මූල ධර්ම

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පරමාර්ථ සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා සහ එහි විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පාර්ශ්වයන්ට පහත මූලධර්මයන් මගින් මාර්ගෝපදේශනය සැපයේ:

1. එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රඥප්තිය, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ ව්‍යවස්ථාව සහ ජාත්‍යන්තර නීතියේ මූලධර්මවලට සහ ස්වකීය ජීව විද්‍යාත්මක සම්පත් පිළිබඳව රාජ්‍යයන්ට ඇති ස්වෛරී අයිතියට අනුකූලව, ඔවුන්ගේ අධිකරණ බලය තුළ නීති සම්මත කිරීමට, නීතිගත කිරීමට සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට රාජ්‍යයන්ට ඇති ස්වෛරී අයිතිය;
2. සියලු පුද්ගලයන්ගේ අභිමානය, මානව හිමිකම් සහ මූලික නිදහස සඳහා පූර්ණ ලෙස ගරු කිරීම සහ සෑම මනුෂ්‍යයෙකු විසින් ම ළඟාකරගත හැකි ඉහළම සෞඛ්‍ය තත්ත්වයක් භුක්ති විඳීම;
3. එලදායි ලෙස වසංගත වැළැක්වීම, ඒවා සඳහා සුදනම්වීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීතියට පූර්ණ ලෙස ගරු කිරීම;
4. සාධාරණත්වය යන්න වසංගත වැළැක්වීම, ඒවා සඳහා සුදනම්වීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතු වල ඉලක්කය සහ ප්‍රතිඵලය බවට පත්කිරීම සහ පුද්ගලයන්, ප්‍රජාවන් සහ රටවල් අතර අසාධාරණ, වැළැක්විය හැකි හෝ පිළියම් යෙදිය හැකි වෙනස්කම් නැති කිරීමට උත්සාහ දැරීම
5. හදිසි සෞඛ්‍ය අවස්ථා සංදර්භය තුළ සියලු ජනතාවන් සහ රටවල් සමග සහයෝගිතාව ගොඩ නැංවීම, වසංගත වැළැක්වීම, ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සහ වසංගතවලින් පසු ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත්වීම ආදියේ දී වඩාත් සාධාරණ සහ හොඳින් සුදානම් වූ ලෝකයක් තුළ පොදු අවශ්‍යතාවන් සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා ඇතුළත්කරණය, පාරදෘෂ්‍යභාවය සහ වගවීම, විවිධ මට්ටම්වල ශක්‍යතාවන් සහ ධාරිතාවන් පිළිගැනීම ; සහ
6. වසංගත වැළැක්වීම, ඒවා සඳහා සුදනම්වීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදිය සම්බන්ධ තීරණ ගැනීමේ පදනම ලෙස පවත්නා හොඳම විද්‍යාවන් සහ සාක්ෂි යොදාගැනීම

II වන පරිච්ඡේදය. ලෝකය සාධාරණ ලෙස එක්වීම: වසංගත වැළැක්වීම, ඒවා සඳහා සුදනම් වීම, ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතු සඳහාත්, ඒවා තුළත්, ඒවා මගිනුත් සාධාරණත්වය කරා ළඟාවීම

4 වැනි වගන්තිය. වසංගත වැළැක්වීම සහ මහජන සෞඛ්‍ය නිරීක්ෂණය

1. ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසිවලට (2005) අනුකූලව සහ ජාතික සහ කලාපීය තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගනිමින් වසංගත වැළැක්වීමේ සහ මහජන සෞඛ්‍ය නිරීක්ෂණ හැකියාවන් ක්‍රමානුකූලව ශක්තිමත් කිරීම සඳහා පාර්ශ්වයන් ද්විපාර්ශ්වික, කලාපීය සහ බහුපාර්ශ්වික සැකසුම් තුළ එකිනෙකා සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතුය.
2. සෑම පාර්ශ්වයකම ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි (2005) එලදායි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට අනුකූල වන සහ එයට ආධාර කෙරෙන පුළුල් බහුආංශික ජාතික වසංගත වැළැක්වීමේ සහ මහජන සෞඛ්‍ය නිරීක්ෂණ සැලසුම් සහ එහි හැකියාවන්ට අනුකූලව සංවර්ධනය කිරීම, ශක්තිමත් කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, වරින් වර යාවත්කාලීන කිරීම සහ සමාලෝචනය කිරීම ආදිය සිදු කළ යුතුය, සහ ඒ මගින් ආවරණය වන කරුණු අතර,

- (a) හවුල් නිරීක්ෂණ කටයුතු;
  - (b) ප්‍රජාව පදනම් කරගත් කල්තියා හඳුනා ගැනීම සහ පාලන පියවර;
  - (c) ජලය, පවිත්‍රකම සහ සනීපාරක්ෂාව;
  - (d) සාමාන්‍ය ප්‍රතිශක්තිකරණය;
  - (e) ආසාදන වැළැක්වීම සහ පාලනය කිරීම;
  - (f) සතුන්ගෙන් මිනිසුන්ට සහ මිනිසුන්ගෙන් සතුන්ට විෂබීජ හුවමාරුව නැවැත්වීම;
  - (g) විෂබීජවලට අහම්බෙන් නිරාවරණය වීම, ඒවා අයථා ලෙස යොදාගැනීම් හෝ නොසැලකිලිමත්කම හේතුවෙන් බාහිර පරිසරයට කෙරෙන මුදාහැරීම් වැළැක්වීම සඳහා රසායනාගාර ජීව විද්‍යාත්මක අවදානම් කළමනාකරණය;
  - (h) වාහක මගින් බෝවන රෝග නිරීක්ෂණ සහ වැළැක්වීම; සහ
  - (i) ප්‍රති-ක්ෂුද්‍ර ජීවී කාරකවලට ප්‍රතිරෝධයක් දක්වන විෂබීජ මතු වීම සහ ව්‍යාප්ත වීම හා සම්බන්ධ වසංගත ආශ්‍රිත අවදානම් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ප්‍රති-ක්ෂුද්‍ර ජීවී ප්‍රතිරෝධය;
3. ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින්, පාරිසරික, දේශගුණික, සමාජීය, මානව සහ ආර්ථික සාධක විසින් වසංගත අවදානම වැඩි කරනු ලබන බව පිළිගනු ලබන අතර ඒවා හඳුනාගනිමින් සුදුසු පරිදි වෙනත් ජාත්‍යන්තර මෙවලම් සමග අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වය ශක්තිමත් කරමින් සහ ක්‍රියාත්මක කරමින් ජාත්‍යන්තර, කලාපීය සහ ජාතික මට්ටම්වලදී අදාළ ප්‍රතිපත්ති, උපාය මාර්ග සහ ක්‍රියාමාර්ග සංවර්ධනය හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී එම සාධක සැලකිල්ලට ගැනීමට උත්සාහ කරනු ලබයි.
4. ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින්, මෙම වගන්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහාය වීම සඳහා වසංගත වැළැක්වීමේ හැකියාව ද ඇතුළුව අවශ්‍ය පරිදි අදාළ මාර්ගෝපදේශ, නිර්දේශ සහ ප්‍රමිතීන් සම්මත කරගනු ඇත.

5 වැනි වගන්තිය. එක් සෞඛ්‍යයක්

1. ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින් වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිවාර දැක්වීම ආදී කටයුතුවලදී, මනුෂ්‍යයන්, සත්ත්වයන් සහ පරිසරය අතර අන්තර් සම්බන්ධතාව හඳුනාගනිමින්, ජාතික තත්ත්වයන්ද සැලකිල්ලට ගනිමින් අදාළ සියළුම සංවිධාන, අංශ සහ ක්‍රියාකාරීන් අතර සංගත, මනා ලෙස අන්තර්ග්‍රහණය සම්බන්ධීකරණය සහ සහයෝගය සහිත එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට කැපවී කටයුතු කරනු ඇත.
2. වසංගත වැළැක්වීම, ඒවාට සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිවාර දැක්වීමේ අදාළ සැලසුම් තුළට හඳුන්වාදීම, අන්තර්ග්‍රහණය කිරීම සහ මැදිහත්වීම සිදු කිරීම මගින් වසංගත ඇතිවීමට සහ මානව-සත්ව අන්තර් ප්‍රතික්‍රියා සහිත පාරිසරික අවකාශයන් තුළ රෝගයන් මතු වීමට සහ නැවැත මතු වීමට හේතුවන්නා වූ ධාවක හඳුනාගැනීමට සහ ඒවාට පිළියම් යෙදීමට ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් කැපවී සිටිති.
3. එක් එක් පාර්ශ්වයන් විසින් ස්වකීය ජාතික සංදර්භයන්ට අනුකූල වන පරිදි, මානව, සත්ව සහ ශාක සෞඛ්‍ය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සහ අනෙකුත් අදාළ ජාත්‍යන්තර සංවිධානවල ආධාර ද සහිතව පහත දැක්වෙන ක්‍රියාමාර්ග ගනු ඇත:

(a) වසංගත වැළැක්වීම, ඒවාට සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ කටයුතුවලට අදාළවන පරිදි, එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශය පරාවර්තනය කෙරෙන ජාතික ප්‍රතිපත්ති සහ උපායමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම, සහ නීතිපතා සමාලෝචනය කිරීම

(b) වසංගත වැළැක්වීම, අනාවරණය කරගැනීම, සහ ඒවා පැතිරීම සම්බන්ධව ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති, උපායමාර්ග සහ ක්‍රියාමාර්ග සංවර්ධනයේදී සහ භාවිතයට නැංවීමේදී ඵලදායී සහ අර්ථවත් ලෙස ප්‍රජාවන්ගේ සහභාගිත්වය ප්‍රවර්ධනය කිරීම

(c) මානව, සත්ව සහ පාරිසරික සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රවල ශ්‍රම බලකායන් තුළ අදාළ කුසලතාවයන්, ධාරිතාවන් සහ ශක්‍යතාවන් පිළිබඳ අඩුපාඩු සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශය සම්බන්ධ ඒකාබද්ධ පුහුණුවීම් ප්‍රවර්ධනය, අඛණ්ඩ අධ්‍යාපනික වැඩ සටහන් ප්‍රවර්ධනය සහ ස්ථාපනය කිරීම

4. එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශයේ විධික්‍රම, නියමයන් හා කොන්දේසි සහ මෙහෙයුම් මානයන් ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි (2005) හි විධිවිධාන සැලකිල්ලට ගනිමින් වැඩිදුරටත් නිර්වචනය කෙරෙනු ඇති අතර 2026 වර්ෂයේ මැයි 31 වැනිදා සිට එක් සෞඛ්‍යයක් ප්‍රවේශය ක්‍රියාවට නැංවෙනු ඇත.

6 වැනි වගන්තිය. සුදානම්වීම, සුදානම සහ සෞඛ්‍ය පද්ධතීන්ගේ නම්‍යශීලිතාව

1. විශ්වීය සෞඛ්‍ය ආවරණයක් සාක්ෂාත් කරගැනීමේ දැක්ම සහිතව, සාධාරණත්වය පිළිබඳ අවශ්‍යතාව සැලකිල්ලට ගනිමින් වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ කටයුතු සඳහා නිශ්චිතවම ප්‍රාථමික සෞඛ්‍ය සත්කාරයද ඇතුළුව නම්‍යශීලී සෞඛ්‍ය පද්ධතියක් සංවර්ධනය කිරීමටද, ශක්තිමත් කිරීමට සහ පවත්වාගෙන යාමටද සෑම පාර්ශ්වයක්ම කැපවී සිටියි.

2. සෑම පාර්ශ්වයක් විසින්ම, ඒවායේ ජාතික සහ/ හෝ දේශීය නීතිවලට අනුකූලවන පරිදි ද සහ ඒවාට ගැලපෙන පරිදි සහ ඒවායේ හැකියාව අනුව ද, යෝග්‍ය වන ප්‍රතිපත්ති, සැලසුම්, උපායමාර්ග සහ ක්‍රියාමාර්ග භාවිතය මගින් සෞඛ්‍ය පද්ධති ක්‍රියාකාරීත්වයන් සහ යටිතල ව්‍යුහයන්, සංවර්ධනය හෝ ශක්තිමත් කිරීම, පවත්වාගෙන යාම සහ නිරීක්ෂණය කිරීම ආදිය සඳහා:

(a) ප්‍රාථමික සෞඛ්‍ය සත්කාර, මානසික සෞඛ්‍ය සහ සාමාජීය මානසික ආධාර සැපයීම කෙරෙහි ද විශේෂ අවධානයක්ද සහිතව , අවදානම් සහගත තත්ත්වයක පසුවන පුද්ගලයන් කෙරෙහි විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් වෙමින් වසංගත කාලවලදී ඉහළ නැංවිය හැකි සායනික සේවාවන් (scalable clinical care) සහ ගුණාත්මක දෛනික සහ අත්‍යවශ්‍ය සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීමේදී සාධාරණ ප්‍රවේශයක් ඇති කිරීමට කාලෝචිත විධි විධාන යෙදවීම.

(b) වසංගතයෙන් පසු සෞඛ්‍ය සේවා ප්‍රකෘතිමත් කිරීම;

(c) විද්‍යාගාර සහ නිර්ණයන ශක්‍යතාවන් සහ ජාතික, කලාපීය සහ ගෝලීය ජාලයන්, ජීව සුරක්ෂිතතාව සහ ජීව ආරක්ෂණය සහතික කිරීම සඳහා අදාළ ප්‍රමිතීන් සහ නියාමන කෙටුම්පත් භාවිතයට නැංවීම ; සහ

(d) වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතු සඳහා සමාජ සහ වර්ගා විද්‍යාවන් භාවිතයට යෙදීම , අවදානම් සන්නිවේදනය සහ ප්‍රජා සහභාගිත්වය ආදිය ප්‍රවර්ධනය කිරීම

3. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සහ අදාළ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කරන පාර්ශ්වයන්, මහජන සෞඛ්‍යයට බලපාන සිදුවීම් වැළැක්වීම, හඳුනා ගැනීම සහ ඒවාට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය මහජන සෞඛ්‍ය දත්ත නිසිකලට වේලාවට හුවමාරුකරගැනීමේ හැකියාව ලබාදෙන අදාළ ජාත්‍යන්තර දත්ත ප්‍රමිතීන් සහ අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්වය හඳුනාගැනීමට, ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සහ /හෝ ශක්තිමත් කිරීමට ජාතික සහ/හෝ දේශීය නීතියට අනුකූලව, සුදුසු පරිදි, උත්සාහ කළ යුතුය.

4. පාර්ශ්වයන් අතර ඉගෙනීම, හොඳම භාවිතයන්, වගවීම, සහ සම්පත් සම්බන්ධීකරණය කිරීම ආදිය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ ඉලක්කය සහිතව, සියල්ලන් ඇතුළත් කරගන්නා සුළු , විනිවිද පෙනෙන, ඵලදායී, සහ කාර්යක්ෂම වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම සඳහා ක්‍රම පද්ධතියක් සංවර්ධනය කිරීම, ක්‍රියාවට නැංවීම, සහ විධිමත් ලෙස ඇගයීමට ලක්කිරීම යනාදී කටයුතු අදාළ සංවිධාන සමඟ හවුල්කාරීත්වය තුළින්, අදාළ මෙවලම් ගොඩනගමින්, පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයේදී එකඟවන කාල සටහනකට අනුව ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් සිදු කරනු ඇත.

7 වැනි වගන්තිය. සෞඛ්‍ය සහ සාත්තුසේවා ශ්‍රම බලකාය

1. සෑම පාර්ශ්වයක්ම, එහි අදාළ හැකියාවන් සහ ජාතික තත්වයන්ට අනුකූලව, සෞඛ්‍ය හදිසි අවස්ථා වැළැක්වීම, සුදානම් වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා, වසංගත කාලසීමාව අතර ගුණාත්මක අත්‍යවශ්‍ය සෞඛ්‍ය සේවා සහ අත්‍යවශ්‍ය මහජන සෞඛ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් පවත්වාගෙන යන අතරම, මානුෂීය සැකසුම් ඇතුළුව ඒවා ආරම්භ වන ස්ථානයට ආසන්නව , බහුවිධ, නිපුණ, පුහුණු සහ විවිධ ශ්‍රම බලකායක් පිහිටුවීමට, ආරක්ෂා කිරීමට, ආරක්ෂා කිරීමට, ආයෝජනය කිරීමට සහ පවත්වාගෙන යාමට අවශ්‍ය පියවර ගත යුතුය.

2. සෑම පාර්ශ්වයක් විසින්ම , වසංගත කාලසීමාවේදී වසංගතයට අදාළ සෞඛ්‍යමය නිෂ්පාදන ලබාදීමේදී තමන්ගේ සෞඛ්‍ය සහ සත්කාර ශ්‍රම බලකායට ප්‍රමුඛත්වය දීම මගින් මනා ගුණාත්මක බවකින් යුත් සෞඛ්‍ය සේවයක් ලබාදීමේදී ඇතිවන බාධාවන් අවමකරගැනීමට කටයුතු කිරීම මගින් එම සෞඛ්‍ය සහ සත්කාර ශ්‍රම බලකායේ අඛණ්ඩ ආරක්ෂාව, යහ පැවැත්ම, සහ ඔවුන්ගේ හැකියාවන් සුරක්ෂිත කිරීමට සහ සහතික කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ගනු ඇත

3. කුඩා පරිමාණයේ සිට ගෝලීය මට්ටම දක්වා වසංගතයක ව්‍යාප්තිය උත්සන්න වීම පාලනය කිරීම සඳහා මහජන සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතා මත පදනම්ව, පාර්ශ්වයන් විසින් කරනු ලබන ඉල්ලීම් අනුව ඔවුන්ට ආධාර කිරීම සඳහා යෙදවිය හැකි දක්ෂ, පුහුණු සහ මනා ලෙස සම්බන්ධීකරණය කළ ගෝලීය හදිසි සෞඛ්‍ය අවස්ථා පිළිබඳ බහුවිධ බලකායක් පිහිටුවීමේ සහ පවත්වාගෙන යාමේ කටයුතු සඳහා පාර්ශ්වයන් විසින් ආයෝජනය කළ යුතුය.

4. නාවිකයින් සහ දේශසීමාවලින් එපිට ප්‍රවාහන කටයුතු වල නිරත සේවකයින් වැනි වසංගත වලදී තීරණාත්මක සැපයුම් දාමවල සාමාන්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන සේවක පිරිස්වල සුරක්ෂිතතාව සහ ආරක්ෂාව තහවුරුකිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග සංවර්ධනය කිරීමටත්, ඔවුන්ගේ ආගමන විගමන කටයුතුවලදී පහසුකම් සැපයීමද ඇතුළු මනා ලෙසින් සම්බන්ධීකරණය වූ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීමටත්, අවශ්‍ය වන පරිදි සෞඛ්‍ය සේවාවන් සඳහා ප්‍රවේශය සහතික කිරීමටත් පාර්ශ්වයන් කැප විය යුතුය.

5. සෞඛ්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංවරණයේ නිදහසට ගරු කරන අතරම අදාළ ජාත්‍යන්තර නීති සහ ප්‍රමිති පිළිබඳවද සැලකිල්ලට ගනිමින් සෞඛ්‍ය ශ්‍රම බලකායේ සංක්‍රමණ හේතුවෙන් සෞඛ්‍ය පද්ධති මත ඇතිවන සාමාන්‍ය බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා යෝග්‍ය පරිදි බහුපාර්ශ්වික සහ ද්විපාර්ශ්වික

යාන්ත්‍රණයන් මගින් ගිවිසුමට සම්බන්ධිත පාර්ශ්වයන් සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතුය

8 වැනි වගන්තිය. සුදානම්වීම අධීක්ෂණය සහ ක්‍රියාකාරිත්ව සමාලෝචනය- මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 6 වැනි වගන්තියට ඇතුළත් කර ඇත.(මෙහි දැක්වෙන්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතා සඳහා පමණි.)

9 වැනි වගන්තිය. පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන

1. හවුල් න්‍යාය පත්‍රයක් මත පදනම්ව, විශේෂයෙන් සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල පර්යේෂණ සහ සංවර්ධනය සඳහා භූගෝලීය වශයෙන් විවිධ හැකියාවන් සහ ආයතන ගොඩනැගීමට, ශක්තිමත් කිරීමට සහ පවත්වා ගැනීමට පාර්ශ්වයන් සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතු අතර, විශේෂයෙන්ම වසංගත කාලවලදී තොරතුරු . සහ ප්‍රතිඵල, වේගයෙන් බෙදාගැනීම සඳහා විවෘත විද්‍යා ප්‍රවේශයන් තුළින් පර්යේෂණ සහයෝගීතාව සහ පර්යේෂණ සඳහා ප්‍රවේශය ප්‍රවර්ධනය කළ යුතුය .

2. මේ සඳහා, පාර්ශ්වයන් තමන් සතු හැකියාවන් සහ සම්පත් තුළ පහත කටයුතු ප්‍රවර්ධනය කළ යුතුය:

- (a) මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳ ප්‍රමුඛතා සඳහා පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන කටයුතු සඳහා තිරසාර ආයෝජන;
- (b) සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල විද්‍යාඥයින් සහ/හෝ පර්යේෂණ මධ්‍යස්ථානවල සහභාගීත්වය සක්‍රීයව සම්බන්ධ කර ගනිමින් තාක්ෂණ සම-නිර්මාණය සහ හවුල් ව්‍යාපාර මූලපිරීම්;
- (c) ධාරිතා ගොඩනැගීමේ වැඩසටහන්, ව්‍යාපෘති සහ හවුල්කාරිත්වයන් සහ මූලික සහ ව්‍යවහාරික පර්යේෂණ ආදිය ඇතුළුව පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන කටයුතුවල සියලු අදියරයන් සඳහා ප්‍රමාණවත් සහ තිරසාර ලෙස සහාය ලබාදීම; සහ
- (d) නවීකාරක පර්යේෂණ සහ සංවර්ධනය වේගවත් කිරීම සඳහා අදාළ හවුල්කරුවන්ගේ සහභාගීත්වය, අදාළ ජීව සුරක්ෂිතතාව සහ ජීව ආරක්ෂණ බැඳීම්, නීති, රෙගුලාසි සහ මගපෙන්වීම් වලට අනුකූල වීම.

3. ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින්, ජාතික තත්වයන්ට අනුකූලව සහ අදාළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන් සහ බැඳීම් සැලකිල්ලට ගනිමින්, සායනික අත්හදා බැලීමේ හැකියාවන් සහ පර්යේෂණ ජාල සංවර්ධනය කිරීම, ශක්තිමත් කිරීම සහ තිරසාර කිරීම මගින් හොඳින් සැලසුම් කරන ලද සහ හොඳින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද සායනික අත්හදා බැලීම්වලට සහාය වීම සඳහා ජාත්‍යන්තර සම්බන්ධීකරණය සහ සහයෝගීතාව ශක්තිමත් කිරීමට ද , ජාතික, කලාපීය සහ ජාත්‍යන්තර මට්ටමින්, සහ එවැනි අත්හදා බැලීම් වලින් ලැබෙන දත්ත වේගයෙන් වාර්තා කිරීමට සහ අර්ථ නිරූපණය කිරීමට අවශ්‍ය පහසුකම් සැලසීමටද පියවර ගත යුතුය.

4. වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සංවර්ධනය සඳහා රජය විසින් අරමුදල් සපයනු ලබන පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන ගිවිසුම් තුළ, එවැනි නිෂ්පාදන සඳහා කාලෝචිත හා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් ප්‍රවර්ධනය කරන විධිවිධාන සුදුසු පරිදි අන්තර්ගත කෙරෙන බවට සෑම පාර්ශ්වයක්ම සහතික කළ යුතු අතර අදාළ කොන්දේසි ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතුය.

එවැනි විධිවිධානවලට පහත කරුණු ඇතුළත් කෙරෙනු ඇත:

(i) බලපත්‍ර සහ/හෝ උප බලපත්‍ර ලබා දීම, සීමාවලින් තොර පදනමක් (non-exclusive basis) මත සිදු කිරීම වඩාත් සුදුසුය.

(ii) දැරිය හැකි මිල ප්‍රතිපත්ති;

(iii) අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ කොන්දේසි මත තාක්ෂණ හුවමාරුව;

(iv) පර්යේෂණ යෙදවුම් සහ නිමැවුම් පිළිබඳ අදාළ තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම; සහ/හෝ

(v) ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් අනුගමනය කරන ලද නිෂ්පාදන වෙන් කිරීමේ රාමු පිළිපැදීම

10 වැනි වගන්තිය. තිරසාර සහ භූගෝලීය වශයෙන් විවිධාංගීකරණය වූ නිෂ්පාදන, සහ තාක්ෂණ හුවමාරුව සහ ප්‍රායෝගික තාක්ෂණික දැනුම (know-how)

1. භූගෝලීය වශයෙන් වඩාත් සාධාරණ බෙදාහැරීමක් සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා සහ වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනවල ගෝලීය නිෂ්පාදනය ඉහළ නැංවීමට සහ එවැනි නිෂ්පාදන සඳහා තිරසාර, කාලෝචිත, සමාන සහ සාධාරණ ප්‍රවේශය වැඩි කිරීමට මෙන්ම අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ කොන්දේසි මත අදාළ තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරු කිරීම හරහා වසංගත වලදී සැපයුම සහ ඉල්ලුම අතර ඇති විය හැකි පරතරය අඩු කිරීමට පාර්ශවයන් කැපවී සිටී

2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සහ අනෙකුත් අදාළ සංවිධාන සමග හවුල්ව කටයුතු කරන පාර්ශවයන් විසින් :

(a) අදාළ වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය හෝ නිෂ්පාදනය ඉහළ නැංවීම සඳහා එවැනි ආයෝජනවල තිරසාරභාවය ප්‍රවර්ධනය කිරීමේ අරමුණින්, ජාතික සහ කලාපීය මට්ටමින්, විශේෂයෙන් සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල සහ වසංගත විභවයන් සහිත රෝග කාරක වලට අදාළ රෝගවලින් සිදුවිය හැකි හානි අධ්‍යයනයන් සිදු කර ඇති රටවල් සඳහා සුදුසු පරිදි පහසුකම් සැපයීමට, නඩත්තු කිරීමට සහ/හෝ ශක්තිමත් කිරීමට පියවර ගැනීම;

(b) වසංගත කාලයේදී, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සිදු කරන ආයතනවල නිෂ්පාදන සහ සැපයුම් ධාරිතාව පවත්වා ඉල්ලුම සපුරාලීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නැති අවස්ථා වලදී, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනය ඉහළ නැංවීම සඳහා මෙම වගන්තියේ 2 (a) ඡේදයේ සඳහන් කර ඇති ඒවා හැර අනෙකුත් නිෂ්පාදකයන් හඳුනා ගැනීමට සහ ඔවුන් සමග ගිවිසුම්වලට එළඹීමට ජාතික සහ/හෝ දේශීය නීතිවලට අනුකූලව සුදුසු පරිදි පියවර ගැනීම.

(c) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා උපායමාර්ගිකව සහ භූගෝලීය වශයෙන් බෙදා හරින ලද නිෂ්පාදනයට පහසුකම් සැලසීම සඳහා වන අදාළ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ තාක්ෂණය, කුසලතා සහ දැනුම හුවමාරු කිරීමේ වැඩසටහන්වලට සුදුසු පරිදි ක්‍රියාශීලීව සහාය වීම, ඒවාට සහභාගී වීම සහ/හෝ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීම; සහ

(d) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා නිෂ්පාදන පහසුකම් හෝ ධාරිතාවයන් නිර්මාණය කිරීම හෝ පුළුල් කිරීම අරමුණු කරගත් රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික අංශයේ ආයෝජන සහ/හෝ හවුල්කාරිත්වයන්, විශේෂයෙන් සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් පදනම් කරගත් කලාපීය මෙහෙයුම් විෂය පථයක් සහිත නිෂ්පාදන ආයතන ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ දිරිගැන්වීම,

සිදු කළ යුතුය.

11 වැනි වගන්තිය. වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා තාක්ෂණය සහ ප්‍රායෝගික තාක්ෂණික දැනුම හුවමාරුව

1. වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා ප්‍රමාණවත්, තිරසාර සහ භූගෝලීය වශයෙන් විවිධාංගීකරණය වූ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් සක්‍රීය කිරීම සඳහා සහ සෑම පාර්ශ්වයක් විසින්ම ස්වකීය ජාතික තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගනිමින්:

(a) විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල ප්‍රයෝජනය සඳහා සහ ඔවුන්ගේ සංවර්ධනය සඳහා මහජන අරමුදල් ලබාගෙන ඇති තාක්ෂණයන් වෙත, බලපත්‍ර ලබා දීම වැනි විවිධ ක්‍රියාමාර්ග හරහා, අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ කොන්දේසි මත, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරු කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ වෙනත් ආකාරයකින් පහසුකම් සැලසීම හෝ දිරිගැන්වීම;

(b) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය තාක්ෂණයන් සඳහා ඒවාට අදාළ බලපත්‍රවල කොන්දේසි නියමිත වේලාවට සහ අදාළ නීතියට අනුකූලව ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සහ පුද්ගලික හිමිකම් දරන්නන් ද එසේ කිරීමට දිරිමත් කිරීම;

(c) පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන ආයතන සහ නිෂ්පාදන ආයතන, විශේෂයෙන් සැලකිය යුතු රාජ්‍ය මූල්‍ය ආධාර ලබන ආයතන, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය සඳහා ඔවුන්ගේ තාක්ෂණය භාවිතා කිරීමේ කර්තව්‍යය සීමිත කාලයක් සඳහා අත්හැරීමට හෝ අඩු කිරීමට දිරිමත් කිරීම;

(d) සහනදායී සහ හිතකර කොන්දේසි ඇතුළුව සාධාරණ සහ වඩාත් හිතකර කොන්දේසි මත සහ අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ නියමයන් සහ කොන්දේසිවලට අනුව, පෞද්ගලික අයිතිවාසිකම් හිමියන් විසින් වසංගතයට අදාළ සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා අදාළ තාක්ෂණය සහ අදාළ දැනුම කලාපීය හෝ ගෝලීය තාක්ෂණ හුවමාරු මධ්‍යස්ථාන හෝ වෙනත් බහුපාර්ශ්වික යාන්ත්‍රණ හෝ ජාල සමග හුවමාරු කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ එවැනි ගිවිසුම්වල නියමයන් ප්‍රකාශයට පත් කිරීම;

(e) මහජන අරමුදල් ලබා ගත් අදාළ ජේටන්ට් බලපත්‍ර හිමියන් සහ, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා අදාළ ජේටන්ට් බලපත්‍ර හිමි වෙනත් අය විසින් වසංගත කාලවලදී ඒ සඳහා වන තාක්ෂණය සහ දැනුම පිළිබඳ කර්තව්‍ය අයිතිය අත්හැරීමට හෝ නැතහොත් අදාළ ජේටන්ට් බලපත්‍ර භාවිතා කිරීම සඳහා සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල නිෂ්පාදකයින්ට ස්වකීය වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා සාධාරණ ආකාරයකට අදාළ ජේටන්ට් බලපත්‍ර ලබා දීමට දිරිමත් කිරීම; සහ

(f) වසංගත කාලවලදී, වසංගතය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කිරීමට අදාළ තොරතුරු අනාවරණය නොකර තබාගැනීම මගින් වසංගතයට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ දී අත්‍යවශ්‍ය වන එම නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කිරීමට බාධාවක්වන අවස්ථාවලදී ස්වකීය අධිකරණ සීමාව තුළ සිටින නිෂ්පාදකයන්ව අදාළ තොරතුරු හුවමාරු කරගැනීම සඳහා දිරිමත් කිරීම

2. සෑම පාර්ශ්වයක් විසින්ම, ඔවුන්ගේ හැකියාවන්ට අනුව සහ තමන් සතුව පවත්නා සම්පත් සහ ඒ සඳහා යොදාගත හැකි නීතිවලට යටත්ව, අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ කොන්දේසිවලට අනුව විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල දේශීය, උප-ප්‍රාදේශීය සහ/හෝ ප්‍රාදේශීය නිෂ්පාදකයන් වෙත වසංගතයට ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන කටයුතුවලට අදාළ තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරුව සඳහා අවශ්‍යවන්නා වූ ශක්‍යතා වර්ධනයට ආධාර සපයනු ඇත.

3. වසංගත කාලය තුළදී දැරිය හැකි මිලකට වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කිරීම ජ්‍යෙෂ්ඨවත් පරිදි ඉහළ නැංවීම සඳහා සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට අදාළ සංවිධාන සමග ගොඩ නගන ලද්දා වූ රාමුවක් තුළ ආධාර ලබාදීම පිළිබඳ සැලකිල්ලට ගැනීම

4. අනාගත වසංගතවලදී නම්‍යශීලීව කටයුතු කිරීමට විධිවිධාන සලසන වෙළඳ කටයුතු ආශ්‍රිත බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ ගිවිසුම නැතහොත් TRIPS ගිවිසුම (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights-TRIPS Agreement) සහ මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳව නැවත අවධාරණය කළ 2001 දෝභා ප්‍රකාශනයද ඇතුළුව TRIPS ගිවිසුමේ පවත්නා නම්‍යශීලීතාවන් උපරිම ආකාරයෙන් භාවිතා කිරීමට තමන්ට ඇති අයිතිය ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සාමාජිකත්වය ද දරන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින් නැවැත් අවධාරණය කරනු ලබන අතර ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සාමාජික රටවල් වෙත TRIPS ගිවිසුමේ නම්‍යශීලීතාවන් භාවිතා කිරීමට ඇති අයිතියට පූර්ණ ලෙස ගරු කරනු ඇත.

.5. සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල නිෂ්පාදකයින් විසින් සිදු කරන වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරු කිරීම වැඩි කිරීම සහ භූගෝලීය වශයෙන් විවිධාංගීකරණය කිරීම සඳහා ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් සම්බන්ධීකරණය කරනු ලබන කලාපීය හෝ ගෝලීය තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරු මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කිරීමට, මෙම ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින් සිය සම්මේලනය හරහා කටයුතු කළ යුතුය.

12 වැනි වගන්තිය. ප්‍රවේශය සහ ප්‍රතිලාභ-බෙදාගැනීම

1. මහජන සෞඛ්‍ය අවදානම් පිළිබඳ තක්සේරු කිරීම් සහ PABS ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ තොරතුරු බෙදාගැනීමද ඇතුළත්ව සමානත්වයේ පදනම මත, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා කාලෝචිත, ඵලදායී, පුරෝකථනය කළ හැකි සහ සාධාරණ ප්‍රවේශයක් සැලසීම සහ එවැනි බෙදාගැනීම් වලින් පැන නගින මූල්‍ය සහ මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිලාභ වේගවත්, ක්‍රමානුකූලව සහ කාලෝචිත ලෙස බෙදා ගැනීම සහතික කිරීම සඳහා, වසංගත විභවයක් ඇති රෝග කාරක සඳහා බහුපාර්ශ්වික ප්‍රවේශ සහ ප්‍රතිලාභ බෙදාගැනීමේ පද්ධතියක් වන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ රෝග කාරක ප්‍රවේශය සහ ප්‍රතිලාභ බෙදාගැනීමේ පද්ධතිය ((Pathogen Access and Benefit-Sharing System -PABS පද්ධතිය) මෙයින් ස්ථාපිත කර ඇත. PABS පද්ධතිය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් සම්බන්ධීකරණය කර කැඳවනු ලැබේ.

2. PABS පද්ධතිය පහත පරිදි පදනම් වනු ඇත.

- (a) PABS ද්‍රව්‍ය සහ තොරතුරු හුවමාරු කරගැනීම මෙන්ම, එයින් පැන නගින ප්‍රතිලාභ සමාන පදනමක් මත බෙදා ගැනීම ගෝලීය මහජන සෞඛ්‍යය සඳහා වන සාමූහික ක්‍රියාමාර්ගයේ සමාන වැදගත් කොටස් ලෙස සැලකිල්ලට ගනිමින් පාර්ශ්වයන් ඒ සඳහා කැපවීම
- (b) පර්යේෂණ සහ නව සොයාගැනීම් ශක්තිමත් කිරීමට සහ කඩිනම් කිරීමට සහ ඒවා යටපත් නොවන ආකාරයට එය ක්‍රියාත්මක කිරීම.
- (c) ඉන්ග්ලුවන්සා වසංගතය සඳහා සුදානම් වීමේ රාමුව සමඟ අන්‍යෝන්‍ය අනුසූරකතාව සහතික වන ආකාරයෙන් එය ක්‍රියාත්මක කිරීම;
- (d) අදාළ ජීව සුරක්ෂිතතාව, ජීව ආරක්ෂාව සහ දත්ත ආරක්ෂණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව එය ක්‍රියාත්මක කිරීම
- (e) ශක්තිමත්, ඇතුළත් කරගන්නා සුළු, පාරදායී හා සාමාජික රාජ්‍ය විසින් මෙහෙයවනු ලබන සහ විද්‍යාව පදනම් කරගත් පාලනයක්, සමාලෝචනයක් සහ වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් හෝ යාන්ත්‍රණ සංවර්ධනය කිරීම;

(f) PABS ද්‍රව්‍ය සහ තොරතුරු සඳහා බුද්ධිමය දේපළ අයිතිවාසිකම් ලබා ගැනීමට උත්සාහ නොකිරීම; සහ

(g) PABS පද්ධතිය වෙත සැපයීම් සිදුකරන්නන් සහ එහි පරිශීලකයින්ට නීතිය සහතිකයක් ලබා දීමේ දැක්මකින් යුතුව සහ නාගෝයා ප්‍රොටෝකෝලයේ 4 වැනි වගන්තියේ 4 වැනි ඡේදයේ අර්ථය තුළ PABS පද්ධතිය විශේෂිත ජාත්‍යන්තර ප්‍රවේශ සහ ප්‍රතිලාභ බෙදාගැනීමේ මෙවලමක් ලෙස පිළිගැනීමේ අරමුණින් යුතුව, ජෛව විවිධත්වය පිළිබඳ සම්මුතියේ සහ ජාන සම්පත් සඳහා ප්‍රවේශය සහ ඒවායේ භාවිතා කිරීම මගින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ සාධාරණ හා සමාන ලෙස බෙදාගැනීම පිළිබඳ නාගෝයා ප්‍රොටෝකෝලයේ අරමුණුවලට අනුකූල වන අයුරින්ද, ඒවාට පටහැනි නොවන අයුරින්ද ක්‍රියාත්මක කිරීම.

3. PABS පද්ධතියට අවම වශයෙන් පහත සඳහන් සංරචක සහ මූලද්‍රව්‍ය තිබිය යුතුය:

(a) තීරණය කළ යුතුව සහ එකඟ විය යුතුව ඇති විධික්‍රම, නියමයන් සහ කොන්දේසිවලට අනුකූලව, PABS ද්‍රව්‍ය හා තොරතුරු සහ අදාළ සියලු තොරතුරු වේගවත්, ක්‍රමානුකූලව සහ කාලෝචිත ලෙස බෙදාගැනීම; සහ

(b) PABS ද්‍රව්‍ය සහ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමෙන් ලැබෙන මූල්‍යමය සහ මූල්‍යමය නොවන ප්‍රතිලාභ සාධාරණ, සමාන සහ නිසි කලට වේලාවට ලෙස බෙදාගැනීම සඳහා තීරණය කළ යුතුව ඇති සහ එකඟ විය යුතුව ඇති ක්‍රම, නියමයන් සහ කොන්දේසිවලට අවම වශයෙන් පහත දේ ඇතුළත් වනු ඇත.

(i) වසංගත තත්ත්වයකදී, ආරක්ෂිත, කාර්යක්ෂම සහ ඵලදායී වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන වලින් 20% ක් (පරිත්‍යාග ලෙස 10%ක් සහ දැරිය හැකි මිලකට 10%ක් වශයෙන්) සඳහා ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය වෙත තත්කාලීන ප්‍රවේශය සැලසීම; සහ

(ii) මෙම වගන්තියේ 6 වන ඡේදය අනුව නිර්වචනය කළ යුතුව ඇති විධික්‍රම, නියමයන් සහ කොන්දේසි මත පදනම්ව, PABS පද්ධති භාවිතා කරන්නන්ගෙන් ලැබෙන වාර්ෂික මූල්‍ය දායකත්වය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් විසින් පරිපාලනය කරනු ලැබීම; සහ

(c) මෙම වගන්තියේ 3(b) ඡේදයේ දක්වා ඇති වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සාධාරණ හා සාධාරණ ලෙස වෙන් කිරීම සහ බෙදා හැරීම සහතික කිරීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් මෙම වගන්තියේ 6 වන ඡේදයට අනුව මහජන සෞඛ්‍ය අවදානම්, අවශ්‍යතා සහ ඉල්ලුම සැලකිල්ලට ගනිමින් සංවර්ධනය කළ යුතුය.

4. PABS පද්ධතියට ප්‍රතිලාභ-බෙදාගැනීමේ අතිරේක විකල්ප ද ඇතුළත් විය හැකිය, ඒවානම්:

(a) 11 වැනි වගන්තියට අනුකූල,ධාරිතා ගොඩනැගීමේ ක්‍රියාකාරකම්, විද්‍යාත්මක සහ පර්යේෂණ හවුල්කාරිත්වය, හිමිකම් අයිතිය බෙදාහරින බලපත්‍ර පිළිබඳ ගිවිසුම්, රෝග විනිශ්චය, ප්‍රතිකාර කිරීම සහ එන්නත් ආදිය සඳහා තාක්ෂණය සහ දැනුම හුවමාරුව සඳහා විධිවිධාන සැලසීම වැනි මූල්‍යමය නොවන ස්වේච්ඡා සහගත දායකත්වය, මහජන සෞඛ්‍ය පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර අවධානය යොමු විය යුතු සිදුවීම් හෝ වසංගතවලදී, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන මිලදී ගැනීමේදී මිල-ස්ථරායනය හෝ ලාභයක් හෝ අලාභයක් සිදු නොවන පරිදි ඒවා සිදු කිරීමේ විධිවිධාන හෝ නිෂ්පාදන පිරිවැය සම්බන්ධ වෙනත් විධිවිධාන; සහ

(b) .PABS ද්‍රව්‍ය සහ තොරතුරු පිළිබඳ පර්යේෂණ හා සම්බන්ධ විද්‍යාත්මක ව්‍යාපෘති සඳහා සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල විද්‍යාඥයින්ගේ සහභාගීත්වය ක්‍රියාකාරී ලෙස ලබාගැනීම සඳහා ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයට සම්බන්ධිත විද්‍යාගාර ජාලයේ විද්‍යාගාර දිරිමත් කිරීම..

5. තම බල ප්‍රදේශය තුළ වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන නිෂ්පාදනය කරන නිෂ්පාදන පහසුකම් ඇති සෑම පාර්ශ්වයක්ම .ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සහ අදාළ නිෂ්පාදකයින් අතර එකඟ විය යුතු කාලසටහන් අනුව, එම නිෂ්පාදන අපනයනය සඳහා පහසුකම් සැලසීමට අවශ්‍ය සියලු පියවර ගත යුතුය.

6. PABS පද්ධතියේ විධික්‍රම, නියමයන් සහ කොන්දේසි සහ මෙහෙයුම් මානයන් 2026 මැයි 31 ට පෙර, ක්‍රියාත්මක වන නීත්‍යානුකූලව බැඳී ඇති මෙවලමක් තුළ තවදුරටත් අර්ථ දැක්විය යුතුය.

13 වැනි වගන්තිය. සැපයුම් දාම සහ ගබඩාකරණය හා ප්‍රවාහනය (logistics)

වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සාධාරණ ලෙසත්, නිසි කලට වේලාවට සහ දැරිය හැකි මිලකට ලබාගැනීමේ අවස්ථාවන් වැඩි දියුණු කිරීමේ අවශ්‍යතාව මත, ගෝලීය සැපයුම් දාම සහ ගබඩාකරණ හා ප්‍රවාහන ජාලය(the Network) මේ අනුව ස්ථාපිත කරනු ලැබේ. මෙම ජාලය කැඳවනු ලැබීම සහ සංවර්ධනය කිරීම ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සමග හවුල්කාරිත්වයකින් යුතුව ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් සහ සෛසු ජාත්‍යන්තර සහ කලාපීය පාර්ශ්වයන් විසින් සිදුකරනු ඇත. පාර්ශ්වයන් විසින් මහජන සෞඛ්‍ය අවදානම සහ ද්විපාර්ශ්වික පරිත්‍යාග ගිවිසුම්වල අවශ්‍යතා මත පදනම් වූ සාධාරණ බෙදාහැරීමක් සඳහා ගෝලීය සැපයුම් ජාලය සහ ගබඩාකරණය සහ ප්‍රවාහන ජාලය (Global Supply Chain and Logistics Network) හරහා හුවමාරු කිරීමට ප්‍රමුඛතාව දිය යුතුය.

2. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින්, එහි පළමු රැස්වීමේදී, ජාලයේ ව්‍යුහය සහ විධික්‍රම නිර්වචනය කළ යුතු අතර, එය පහත සඳහන් දෑ සහතික කිරීම අරමුණු කර ගත යුතුය.

(a) වසංගත කාලවලදී සහ ඒවා අතර මෙම ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් සහ අනෙකුත් අදාළ පාර්ශ්වකරුවන් අතර සහයෝගීතාව;

(ආ) ජාලයේ කර්තව්‍යයන් ඉටු කිරීම ඒ සඳහා වඩාත් සුදුසු ආයතන වෙත මුදාහරිනු ලැබේ;

(c) සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල අවශ්‍යතා සහ දුර්වල තත්ත්වයක පසුවන සහ මානුෂීය ආධාර මත පවතින ප්‍රදේශවල සිටින ජනතාව ඇතුළුව අවදානම් තත්ත්වයන් තුළ සිටින පුද්ගලයන්ගේ අවශ්‍යතා සලකා බැලීම;

(d) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සාධාරණ ලෙස වෙන් කිරීම; සහ

(e) ජාලයේ ක්‍රියාකාරිත්වය සහ පාලන කටයුතු පිළිබඳ වගවීම සහ විනිවිදභාවය.

3. මෙම ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින් , වසංගත කාලවලදී සහ ඒ අතර තමන් විසින් සහ අනෙකුත් පාර්ශ්වකරුවන් විසින් සපයනු ලබන ආධාරද ඇතුළුව, ජාලයේ මෙහෙයුම් වරින් වර සමාලෝචනයකට ලක් කළ යුතුය.

4. වසංගතයක් තුළදී, හදිසි වෙළඳ ක්‍රියාමාර්ග පැහැදිලි ඉලක්කයක් සහිතව, සමානුපාතික ලෙසත්, පාරදෘෂ්‍ය සහ තාවකාලික පදනමක් මතත් සිදු විය යුතු අතර වසංගතය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනවල වෙළඳාම සහ ඒවායේ සැපයුම් දාම වෙත අනවශ්‍ය බාධක නිර්මාණය කළ යුතු නැත

5. වසංගතයක් තුළදී, මානුෂික ආධාර සැපයීමේ කටයුතුවලදී ජාත්‍යන්තර මානුෂීය නීතිය ඇතුළු ජාත්‍යන්තර නීතිය මගින් සපයන විධිවිධානවලට අනුකූලව සහ, මානුෂිකත්වය, මධ්‍යස්ථභාවය, අපක්ෂපාතිත්වය සහ ස්වාධීනත්වය පිළිබඳ මූලධර්මවලට ගරු කරමින් මානුෂික සහන සේවකයන්හට, ඔවුන්ගේ ප්‍රවාහන මාධ්‍යයන්ට, සැපයුම් සහ උපකරණ වෙත, සහ ඔවුන්ට වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා වේගවත් සහ බාධාවකින් තොරව ප්‍රවේශවීමේ පහසුකම් සැලසිය යුතුය.

6. වසංගත වලදී එන්නත් සහ ප්‍රතිකාර සම්බන්ධ වන්දි සහ වගකීම් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා බහුපාර්ශ්වික පද්ධතියක් සලකා බැලිය යුතුය.

7. ජාලයේ කැඳවුම්කරු ලෙස ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය, මෙම වගන්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ සියලු කරුණු පිළිබඳව පාර්ශවයන්ගේ සමුළුවට නීතිපතා වාර්තා කළ යුතුය.

13bis වැනි වගන්තිය. ජාතික ප්‍රතිසම්පාදන හා බෙදා හැරීම

1. සෑම පාර්ශවයක්ම, වසංගතය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා නිෂ්පාදකයන් සමඟ ඇති මිලදී ගැනීමේ ගිවිසුම්වල අදාළ නියමයන් මුල් සාධාරණ අවස්ථාවෙහිදීම ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු අතර, අදාළ නීතිවලට අනුකූලව, සුදුසු පරිදි, එවැනි හෙළිදරව් කිරීම් සීමා කිරීමට සේවය කරන රහස්‍ය භාවයේ විධිවිධාන බැහැර කළ යුතුය. කලාපීය සහ ගෝලීය මිලදී ගැනීමේ යාන්ත්‍රණයන් ද එසේ කිරීමට දිරිමත් කරනු ලැබේ.

2. වසංගතයක් තුළදී, එසේ කළ හැකි සෑම පාර්ශවයක්ම, එහි පවතින සම්පත් තුළ සහ අදාළ නීතිවලට යටත්ව, මහජන සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතා සහ ඉල්ලුම සපුරාලීමේ අභියෝගවලට මුහුණ දෙන රටවල භාවිතය සඳහා නියමිත වේලාවට අදාළ රෝග විනිශ්චය, ප්‍රතිකාර හෝ එන්නත් සම්බන්ධ සම්පූර්ණ ප්‍රතිසම්පාදනයෙන් කොටසක් වෙන් කළ යුතුය.

3. සෑම පාර්ශවයක්ම විසින්ම, වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන තාර්කික ලෙස භාවිතා කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සහ ඒවායේ තාක්ෂණික අවම කිරීමට සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.

4. දේශීය වසංගත සුදානම සහ ප්‍රතිචාරය සඳහා අවශ්‍ය යැයි අපේක්ෂා කරන ප්‍රමාණයට වඩා අනවශ්‍ය ලෙස වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන ජාතිකමය වශයෙන් තොග තබා ගැනීම වැළැක්වීමට සෑම පාර්ශවයක්ම කටයුතු කරයි.

5. රටවල් සහ සංවිධාන සමග හෝ වෙනත් ඕනෑම යාන්ත්‍රණයක් සමග වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා මෙන්ම ඒවායේ බෙදාහැරීම, භාවිතය සහ නිකුත් කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන සහායක නිෂ්පාදන හුවමාරු කරගන්නා විට එවැනි නිෂ්පාදන සඳහා වෙන්කරන ප්‍රතිපාදන ඉවත් කරන අතර යෝග්‍ය සහ අදාළ කොන්දේසි, අවශ්‍යතා සහ වර්ගීකරණයන් පවත්වාගෙන යනු ඇත.

6. නව වසංගත එන්නත් සැපයීම හෝ මිලදී ගැනීම සඳහා වන ගිවිසුම්වලදී, වන්දි මුක්තියට අදාළ වගන්ති ගැනුම්කරු/ලබන්නාගේ පාර්ශ්වයෙන් ඉදිරිපත්කර තිබේ නම්, ඒවා සුවිශේෂී ලෙස සපයා ඇති බව සහ කාලානුරූපී බව සහතික කිරීමට සෑම පාර්ශවයක්ම උත්සාහ කළ යුතුය.

14 වැනි වගන්තිය. නියාමන ශක්තිමත් කිරීම

1. සෑම පාර්ශවයක් විසින්ම, වසංගතය ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන වල ගුණාත්මක බව, සුරක්ෂිතතාව, සහ කාර්යක්ෂමතාව සහතික කිරීමේ අරමුණ සහිතව එම නිෂ්පාදන සඳහා අවසරය සහ අනුමැතිය ලබාදීමේ වගකීම දරන, ජාතික නියාමන අධිකාරි ආයතන මෙන්ම සුදුසු අවස්ථාවලදී කලාපීය නියාමන අධිකාරි ආයතනද තාක්ෂණික ආධාර ලබාදීම සහ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය, අනෙකුත් පාර්ශ්වයන් සහ අදාළ සංවිධාන සමග සහයෝගිතාව වර්ධනය කිරීම මගින් ශක්තිමත් කළ යුතුය.

2. වසංගතයක් තුළදී, එලදායි ලෙස සහ නිසි කලට වේලාවට වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා හදිසි අවස්ථා නියාමන අවසරය ලබා දීම සඳහා ආධාර වන්නාවූ, හානිකර අතුරු ආබාධ නිරීක්ෂණ කටයුතු සඳහා අවශ්‍යවන්නාවූ, සුදුසු පරිදි ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය හරහා නියාමන ලේඛන

හුවමාරුව ආදිය සඳහා අවශ්‍ය වන්නාවූ නීතිමය, පරිපාලන සහ මූල්‍යමය රාමුවක් තමන් සතුව පවතින බවට සහතික කිරීම සඳහා සෑම පාර්ශ්වයක් විසින්ම පියවර ගතයුතුය.

3. සෑම පාර්ශ්වයක්ම අදාළ නීතිවලට අනුකූලව:

(a) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනයේ යෙදෙන නිෂ්පාදකයන්ව අදාළ නියාමන දත්ත නිසි වේලාවට සකස්කර ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා දිරිගැන්වීම, පොදු තාක්ෂණ ලේඛන සංවර්ධනය සඳහා දායකවීම, ජාතික නියාමන අධිකාරිය විසින් ලබා දෙන අවසරයන් සහ අනුමැතිය දීම සහ අවශ්‍ය සහ සුදුසු තැන්හිදී ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සහ එය විසින් ලැයිස්තුගත කර ඇති අධිකාරි ආයතන විසින් ඉදිරිපත්කර ඇති පූර්ව-යෝග්‍යතා නියාමනයන් කාර්යක්ෂම ලෙස පිළිපැදීම; සහ

(b) වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා අනුමැතිය දීමේ ජාතික ක්‍රියාදාමය පිළිබඳව මෙන්ම අවශ්‍ය සහ සුදුසු අවස්ථාවලදී කලාපීය ක්‍රියාදාමය පිළිබඳවද තොරතුරු ප්‍රසිද්ධියට පත්කිරීම, සහ කාර්යක්ෂමතාව වැඩි කිරීම සඳහා, එවැනි වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදන සඳහා සුදුසු පරිදි නියාමනය මත රඳා පවතින ක්‍රියාදාමයන් හෝ වෙනත් අදාළ නියාමන මාර්ග අනුගමනය කිරීම, සහ එම තොරතුරු කාලෝචිත ලෙස යාවත්කාලීන කිරීම කළ යුතුය.

4. පාර්ශ්වයන් විසින් සුදුසු පරිදි, ප්‍රමිතියෙන් තොර සහ වසංගත ආශ්‍රිත ව්‍යාප්ත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනවලට එරෙහිව වේගවත් අනතුරු ඇඟවීමේ පද්ධති අධීක්ෂණය, නියාමනය සහ ගිණුම් කළ යුතුය.

5. පාර්ශ්වයන් විසින්, අනෝන්‍ය පිළිගැනීම සහ නියාමන මත රඳා පැවතීම යනාදිය ආවරණය වන්නාවූ, ජාත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන්ට, මාර්ගෝපදේශන, සහ ප්‍රොටොකෝලයන්ට අනුව, හැකි අවස්ථාවලදී තාක්ෂණික සහ නියාමන අවශ්‍යතා සහ ක්‍රියාදාමයන් සමපාත කිරීම සහ පොදුවේ ගලපාගැනීම සිදු කළ යුතු අතර, අනෙකුත් පාර්ශ්වයන් සමග වසංගත ආශ්‍රිත සෞඛ්‍ය නිෂ්පාදනවල ගුණාත්මක බව, සුරක්ෂිත බව සහ කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ අදාළ තොරතුරු, දත්ත සහ ඇගයීම් ප්‍රසිද්ධියට පත් කිරීම සිදු කළ යුතුය.

15 වැනි වගන්තිය. වන්දි ගෙවීම සහ වගකීම පිළිබඳ කළමනාකරණය- මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 13 වැනි වගන්තිය සහ 13bis වගන්තිය වෙත අන්තර්ග්‍රහණය කර ඇත.(මෙහි පවතින්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහා පමණි.)

16 වැනි වගන්තිය. ජාත්‍යන්තර හවුල්කාරිත්වය සහ සහයෝගිතාව - මෙම වගන්තියේ විධිවිධාන 19 වැනි වෙත අන්තර්ග්‍රහණය කර ඇත.(මෙහි පවතින්නේ අංකනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහා පමණි.)

17 වැනි වගන්තිය. ආණ්ඩුවේ සහ සමාජයේ පූර්ණ මැදිහත්වීම් ප්‍රවේශය.

1. වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම සහ ප්‍රතිචාරය සඳහා ප්‍රජා සුදානම සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව සඳහා ප්‍රජා හිමිකාරත්වය, සවිබල ගැන්වීම සහ සක්‍රීය කිරීම සහ දායක වීම ඇතුළුව ජාතික මට්ටමින් ආණ්ඩුවේ සහ සමාජයේ පූර්ණ මැදිහත්වීම් ප්‍රවේශය අනුගමනය කිරීමට පාර්ශ්වයන් දිරිමත් කරනු ලැබේ.

2. වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම සහ ප්‍රතිවාරය සඳහා ජාතික බහුආංශික සම්බන්ධීකරණ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීමට හෝ ශක්තිමත් කිරීමට සහ පවත්වාගෙන යාමට සෑම පාර්ශවයක්ම ඉල්ලා සිටී.

3. සෑම පක්ෂයක්ම එහි ජාතික තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගනිමින්:

(a) සැලසුම් කිරීම, තීරණ ගැනීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, අධීක්ෂණය සහ ඇගයීම ආදිය පූර්ණ සමාජ මැදිහත්වීම් සඳහා වන ප්‍රවේශයේම කොටසක් ලෙස, ප්‍රජාවන් සහ අනෙකුත් අදාළ පාර්ශවකරුවන්ගේ එලදායී හා අර්ථාන්විතව සම්බන්ධ වීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ එලදායී ප්‍රතිපෝෂණ අවස්ථා ද සැපයීම; සහ

(b) විශේෂයෙන්ම අවදානම් සහගත තත්ත්වයේ සිටින පුද්ගලයන් සඳහා සහ පොදුවේ, වසංගතවල සමාජ-ආර්ථික බලපෑම්, අවම කිරීමට සහ වසංගත සඳහා වේගවත්, නම්‍යශීලී ප්‍රතිවාරයක් දැක්වීමට අන්‍යෝන්‍ය සහයෝගය සඳහා ප්‍රජාවන් තුළ පවත්නා සමාජ ප්‍රාග්ධනය බලමුලුගැන්වීම ද ඇතුළුව, අවශ්‍ය පහසුකම් සැලසීම සඳහා ජාතික සෞඛ්‍ය සහ සමාජීය ප්‍රතිපත්ති ශක්තිමත් කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගැනීම

4. සෑම පාර්ශවයක් විසින්ම, ජාතික සංදර්භයට අනුකූල වන ලෙස පූර්ව, පශ්චාත් සහ අන්තර් වසංගත කාල පරිච්ඡේද ආමන්ත්‍රණය කෙරෙන, පුද්ගලික අංශය සහ සිවිල් සමාජය ඇතුළු අදාළ පාර්ශවකරුවන් සමග හවුල් ක්‍රියාකාරිත්වය ප්‍රවර්ධනය කරන සහ අවශ්‍යතා පිළිබඳ ගැටුම් මතු වීමට ඇති ඉඩකඩ වළක්වාලන පාරදෘෂ්‍ය ආකාරයකට, වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිවාර දැක්වීම පිළිබඳ පුළුල් ජාතික සැලැස්මක් සංවර්ධනය කළ යුතුය.

5. පාර්ශවයන් විසින්, ජාතික සහ/හෝ දේශීය නීතිවලට සහ අවශ්‍ය තැන්හිදී සුදුසු පරිදි ප්‍රතිපත්තිවලටද අනුකූල වන පරිදි, වසංගත සහ මහජන සෞඛ්‍ය හදිසි අවස්ථාවන් සඳහා වන අධ්‍යාපනික සහ ප්‍රජා සහභාගිත්ව වැඩ සටහන්, සියලු අදාළ පාර්ශවකරුවන්ගේ සහයෝගය සහිතව, අවදානම් සහගත තත්ත්වයක පසුවන පුද්ගලයන්ටද සහභාගි විය හැකි ආකාරයට ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ පහසුකම් සැලසීම කළ යුතුය

18 වැනි වගන්තිය. සන්නිවේදනය සහ මහජනතාව දැනුවත්කිරීම

පාර්ශවයන් විසින්, මහජනතාව තුළ, විද්‍යාව, මහජන සෞඛ්‍ය සහ වසංගත පිළිබඳ සාක්ෂරතාව මෙන්ම වසංගත සහ ඒවාට හේතු, බලපෑම, ධාවක ආදිය පිළිබඳ, පාරදෘෂ්‍ය, නිවැරදි, විද්‍යාව-සහ සාක්ෂි විසින් දැනුවත් කරන ලද තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශයන්ද විශේෂයෙන්ම අවදානම් සන්නිවේදනය සහ එලදායී ප්‍රජා මට්ටමේ එලදායී සහභාගිත්වය හරහා ශක්තිමත් කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.

2. පාර්ශවයන් විසින්, වසංගතයකදී මහජන සෞඛ්‍ය සහ සමාජීය ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳව විශ්වාසයට සහ විද්‍යාව, මහජන සෞඛ්‍ය ආයතන, බලධාරීන් සහ ඒජන්සි පිළිබඳ විශ්වාසයට බාධා කෙරෙන හෝ ශක්තිමත් කෙරෙන සාධක පිළිබඳව ප්‍රතිපත්තිමය වශයෙන් වැදගත් තොරතුරු ලබාගැනීම පිණිස සුදුසු පරිදි, පර්යේෂණ පැවැත්විය යුතුය

19 වැනි වගන්තිය. ජාත්‍යන්තර සහයෝගිතාව සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ආධාර කිරීම

1. පාර්ශවයන් විසින්, සෘජුවම හෝ අදාළ ජාත්‍යන්තර සංවිධාන හරහා, ඔවුන් සතුව පවත්නා මාධ්‍ය සහ සම්පත්වලට අනුව, විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් ලෙස හඳුනා ගැනෙන පාර්ශවයන්ද ඇතුළුව, මෙම ගිවිසුමේ පාර්ශවයන්ගේ වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම සහ ප්‍රතිවාරය සම්බන්ධ ධාරිතාවන් තිරසාර ලෙස ශක්තිමත් කිරීමට සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතුය. එබඳු

සහයෝගිතාවක් විසින් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ වූ කොන්දේසි මත තාක්ෂණ විද්‍යා හුවමාරුවද, තාක්ෂණික, විද්‍යාත්මක සහ නීතිමය විශේෂඥතාව බෙදා හදාගැනීම මෙන්ම, මෙම ගිවිසුමේ විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍යවන ක්‍රම සහ සම්පත් හිඟයෙන් පෙළෙන පාර්ශ්වයන්ගේ ධාරිතා ශක්තිමත් කිරීමට මූල්‍යමය ආධාර සහ සහාය ප්‍රවර්ධනය කිරීමද කළ යුතුය.

2. මෙම ගිවිසුමේ විධිවිධාන ක්‍රියාවට නැංවීමට හැකිවන පරිදි සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් නියෝජනය වන පාර්ශ්වයන්ගේ විශේෂිත අවශ්‍යතා සහ විශේෂ තත්වයන් කෙරෙහි විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතුය.

3. පාර්ශ්වයන්, මෙම ගිවිසුමේ ඉලක්ක සාක්ෂාත් කරගැනීම සඳහා 2005 ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි විසින් ඉදිරිපත් කර ඇති විධිවිධාන මගින් ලැබෙන ආධාර සමග සමීප සම්බන්ධීකරණයක් ගොඩ නගන අතරම, අදාළ නීතිමය මෙවලම් සහ රාමු මෙන්ම අදාළ ගෝලීය, කලාපීය, උපකලාපීය සහ ආංශික සංවිධාන සහ පාර්ශ්වයන් අතර සහයෝගිතාව ශක්තිමත් කිරීම සහ වැඩි දියුණු කිරීම මගින් වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා සහයෝගයෙන් සහ හවුල්ව ක්‍රියාකළ යුතුය.

20 වැනි වගන්තිය. තීරසාර මූල්‍යකරණය

1. පාර්ශ්වයන් විසින්, මෙම ගිවිසුම සහ ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි (2005) ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ඇතුළත්කරණය සහ විනිවිදභාවය සහිත ආකාරයකට තීරසාර සහ පුරෝකථනය කළ හැකි මූල්‍යකරණය ශක්තිමත් කළ යුතුය.

2. මේ සම්බන්ධයෙන්, සෑම පාර්ශ්වයක්ම, තමන් සතු ක්‍රම සහ සම්පත් අනුව,

(a) වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම් සහ ප්‍රතිචාරය සඳහා අවශ්‍යවන පරිදි දේශීය අරමුදල් පවත්වා ගැනීම හෝ වැඩි කිරීම;

(b) ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී, එහි පාර්ශ්වයන්ට, විශේෂයෙන් සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල පාර්ශ්වයන්ට සහාය වීම සඳහා, ප්‍රදාන සහ සහනදායී ණය සැපයීම හරහා අමතර මූල්‍ය සම්පත් බලමුලු ගැන්වීම;

(c) විශේෂයෙන්ම මූල්‍යමය සීමාකම් සහිත සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් නියෝජනය කරන පාර්ශ්වයන් වෙත වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම් සහ ප්‍රතිචාරය සඳහා අවශ්‍ය අරමුදල් සපයාගැනීමට, පාරදාෂ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිසංවිධාන සැලසුම්ද ඇතුළුව, අදාළ ද්විපාර්ශ්වික, කලාපීය සහ/හෝ බහුපාර්ශ්වික යාන්ත්‍රණයන්, නව්‍ය මූල්‍යකරණ ක්‍රියාමාර්ග ආදිය තුළ ගවේෂණය කිරීම සහ සුදුසු පරිදි ප්‍රවර්ධනය කිරීම.

(d) රටවල මූල්‍ය ගැටළුවල බර අඩු කිරීම සඳහා පවත්නා මූල්‍යමය ආයතන සහ ව්‍යුහයන්ගේ පාලන සහ මෙහෙයුම් ආකෘතීන් දිරිගැන්වීම, වැඩිදියුණු කරන ලද කාර්යක්ෂමතාව සහ අඛණ්ඩ ගුණාත්මක බව ප්‍රදානය කිරීම, පාරදාෂ්‍යභාවය වැඩිදියුණු කිරීම සහ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල අවශ්‍යතා සහ ජාතික ප්‍රමුඛතාවලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම

3. විශේෂයෙන් ම සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල්වලට අයත්වන පාර්ශ්වයන් වෙත, වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම් සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ ධාරිතාවන් ශක්තිමත් කිරීම සහ පුළුල් කිරීම, වසංගතයේ ආරම්භක දිනයේ පැන නගින කවර හෝ ප්‍රතිචාරමය අවශ්‍යතාවක් ඉටුකිරීම යනාදිය සඳහා තීරසාර මූල්‍ය ආධාර සැපයීම සඳහා සම්බන්ධීකරණ මූල්‍ය යාන්ත්‍රණයක් (the Mechanism) ස්ථාපිත කරනු ලැබේ. මෙම යාන්ත්‍රණය විසින් ඉටුකළ යුතු කාර්යයන් අතර:

(a) උපායමාර්ගික තීරණ ගැනීමට සහාය වීම සඳහා අදාළ අවශ්‍යතා සහ අඩුපාඩු පිළිබඳ විශ්ලේෂණ පවත්වාගෙන යාම සහ වසංගත ගිවිසුමේ අවශ්‍යතාවන් වෙනුවෙන් සෑම වසර පහකට වරක් මූල්‍ය හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපායමාර්ගයක් සංවර්ධනය කිරීම සහ එය සලකා බැලීම සඳහා ගිවිසුමේ පාර්ශවකරුවන්ගේ සමුළුවට ඉදිරිපත් කිරීම;;

(b) වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ කටයුතුවලට සහ 2005 ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි ආශ්‍රිත ධාරිතාවන්ට අදාළ මූල්‍යකරණය සඳහා අවබෝධාත්මක එකඟතාව, සුසංයෝගය සහ සම්බන්ධීකරණය ප්‍රවර්ධනය කිරීම;

(c) මෙම ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා සහය දැක්වීමේ අරමුණු ඉටු කිරීම සඳහා යොදාගත හැකි පවතින සියලුම මූල්‍ය ප්‍රභවයන් හඳුනාගෙන, එවැනි මූල්‍යමය මෙවලම් සහ අදාළ තොරතුරු සහ එම මෙවලම් මගින් රටවල් වෙත වෙන් කරන ලද අරමුදල්වල පිළිබඳ දත්ත ඇතුළත් පුවරුවක් පවත්වාගෙන යාම.

(d) අවශ්‍යතාවය අනුව, පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයේ කරනු ලබන බලය පැවරීමකට අනුව, මූල්‍ය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපාය මාර්ගය සඳහා හඳුනාගන්නා ලද අදාළ මූල්‍යමය මෙවලම් සහ ආයතන වල ආධාර ලබාගැනීමේ කටයුතු සඳහා ඔවුන් සමග වැඩ කිරීමේ විධිවිධාන ස්ථාපිත කිරීම;

(e) වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම සහ ප්‍රතිචාරය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා අවශ්‍යවන මූල්‍ය සම්පත් හඳුනාගැනීමේදී සහ ඒ සඳහා අයදුම් කිරීමේදී අදාළ පාර්ශ්වයේ ඉල්ලීම මත ඔවුන්ට උපදෙස් සහ සහාය ලබා දීම; සහ

(f) වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම, ප්‍රතිචාර දැක්වීම ආදී කටයුතු ශක්තිමත් කිරීම සඳහා වන ජාත්‍යන්තර කාර්යයන් මගින් ප්‍රතිලාභ ලබන ක්‍රියාකාරී අංශ වෙතින්, අවශ්‍යතා පිළිබඳ ගැටුම් මතු වීම වළක්වමින්, ස්වේච්ඡා සහගත මූල්‍ය දායකත්වය ලබාගැනීමට කටයුතු කිරීම සහ ඒවා වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම, ප්‍රතිචාර දැක්වීම යනාදී කටයුතුවල නිරතව සිටින සංවිධාන සහ අනෙකුත් ආයතන වෙනුවෙන් යොදාගැනීම

4. මෙම යාන්ත්‍රණය (The Mechanism) ක්‍රියාත්මක විය යුත්තේ පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයේ අධිකාරය සහ මාර්ගෝපදේශනය යටතේ වන අතර සියළු පාර්ශ්වයන් එය හමුවේ වගකීමට බැඳී සිටියි. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම බලාත්මක වීමෙන් පසු මාස 12ක් ඇතුළත, පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය එහි ක්‍රියාකාරීත්වය සහ පාලනය සඳහා යාන්ත්‍රණය සහ විධික්‍රම සඳහා යොමු නියමයන් (අරමුණු, ව්‍යුහයන් සහ වගකීම්) සම්මත කරනු ඇත.

5. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින්, සුදුසු පරිදි, මෙම ගිවිසුමේ 3(a) වගන්තියට අනුව වසංගත ගිවිසුමේ මූල්‍ය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපාය මාර්ගය නීතිපතා සැලකිල්ලට ගත යුතුය. වසංගත වැළැක්වීම, සුදානම්වීම සහ ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ කටයුතු ශක්තිමත් කිරීම සඳහා බාහිර මූල්‍ය ආධාර සම්පාදනය කෙරෙන විට සුදුසු පරිදි එය (ගිවිසුමේ 3(a) වගන්තිය) අනුගමනය කිරීමට පාර්ශ්වයන් විසින් උත්සාහ කළ යුතුය.

III වැනි පරිච්ඡේදය. ආයතනික විධිවිධාන සහ අවසාන නියෝග

21 වැනි වගන්තිය. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය

1. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය මෙහිලා පිහිටුවනු ඇත.
2. මේ සඳහා, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පරමාර්ථය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා සුදුසු පරිදි ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව, පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් සිය දැඩි අවධානය නීතිපතා යොමු කළ යුතු අතර සෑම වසර පහකට වරක් එහි ක්‍රියාකාරිත්වය සමාලෝචනය කරමින්, එය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය තීරණ ගනු ලැබේ.
3. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම බලාත්මක වී වසරක් ඉක්මයාමට ප්‍රථම පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයේ පළමු සැසිවාරය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් කැඳවනු ඇත. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය එහි පළමු සැසියේදී පසුකාලීන නීත්‍ය සැසිවල ස්ථානය සහ වේලාව තීරණය කරනු ඇත.
4. සම්මේලනයේ විශේෂ සැසිවාරයන්, පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් එබඳු සැසිවාරයක් පැවැත්වීමේ අවශ්‍යතාවක් ඇතැයි අදහස් කරන අවස්ථාවක හෝ වෙනත් ඕනෑම පාර්ශ්වයක් විසින් ඒ සඳහා කරනු ලබන ලිඛිත ඉල්ලීමකට අනුව, ඒ බව සම්මේලනයේ ලේකම් කාර්යාලය විසින් පාර්ශ්වයන් වෙත කරනු ලබන ලිඛිතව දැනුම්දීමකට අනුව, එම ඉල්ලීමට පාර්ශ්වයන්ගෙන් 1/3ක සහාය ලැබෙනම් මාස 6ක් ඇතුළත එම විශේෂ සැසි වාරය පැවැත්විය යුතුය. එවැනි විශේෂ සැසි රාජ්‍ය හෝ රජයේ ප්‍රධානීන්ගේ මට්ටමින් ද කැඳවිය හැකිය.
5. එහි පළමු සැසියේදී, සම්මේලනයේ ක්‍රියාපටිපාටිය සම්බන්ධ නීති රීති සහ එම ක්‍රියාදාමයට නිරීක්ෂකයින් ලෙස සහභාගීත්වයක් භුක්ත කරන සඳහා වන නිර්ණායක පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් එකඟතාවයකින් සම්මත කළ යුතුව ඇත.
6. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් තමා සඳහා මෙන්ම, අරමුදල් පාලනයට එය විසින් පිහිටුවන ලබන අනුබද්ධ ආයතන සඳහා වන මූල්‍ය නීති රීති, සහ ලේකම් කාර්යාලයේ ක්‍රියාකාරිත්වය සඳහා වන නීතිරීති පොදු එකඟතාවකින් සම්මත කරගත යුතු වේ. සෑම සාමාන්‍ය සැසියකදීම, එහි මිලහ සාමාන්‍ය සැසිය දක්වා වන මූල්‍ය කාල සීමාව සඳහා අයවැයක් සම්මත කළ යුතුය.
7. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයට අවශ්‍ය යැයි හැඟෙන පරිදි අනුබද්ධ ආයතන පිහිටුවිය හැකි අතර, එම ආයතනවල නියමයන් සහ ක්‍රමවේද ද තීරණය කළ හැකිය.

22 වැනි වගන්තිය. ඡන්දය දීමේ අයිතිය

1. මෙම වගන්තියේ 2 වන ඡේදයේ දක්වා ඇති අවස්ථාවල හැර ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ සෑම පාර්ශ්වයකටම එක් ඡන්දයක් තිබිය යුතුය.
2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවෙකු වන කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයක්, එහි නිපුණතාවය තුළ ඇති කාරණා සම්බන්ධයෙන්, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවන් වන එහි සාමාජික රටවල් ගණනට සමාන ඡන්ද සංඛ්‍යාවකින් ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය භාවිතා කළ යුතුය. එවැනි සංවිධානයක් එහි සාමාජික

රාජ්‍යයක් ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය භාවිතා කරන්නේ නම් ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීමේ අයිතිය භාවිතා නොකළ යුතුය. මෙය ප්‍රතිවිරුද්ධ අතටද ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.

23 වැනි වගන්තිය. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය වෙත වාර්තා කිරීම

1. සෑම පාර්ශ්වයක්ම ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳව ලේකම් කාර්යාලය හරහා පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයට වරින් වර වාර්තා කළ යුතුය.

2. සියලුම පාර්ශ්වයන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද යම් කාල සීමාවක් තුළ ඉදිරිපත් කළ යුතු වාර්තා ගණන සහ එහි ආකෘතිය පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් තීරණය කරනු ලැබේ.

3. සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් නියෝජනය වෙත පාර්ශ්වයන්ගේ අවශ්‍යතා කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කරමින්, සියලු පාර්ශ්වයන්ට මෙම වගන්තිය යටතේ වන ඔවුන්ගේ වගකීම් ඉටු කිරීමේදී, ඔවුන් විසින් ඉල්ලා සිටින අවස්ථාවලදී පාර්ශ්වයන්ට සහාය වීමට පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළ යුතුය.

4. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම යටතේ සිදු කෙරෙන වාර්තා කිරීම් සහ තොරතුරු හුවමාරුව, ජාතික සහ/හෝ ස්වදේශීය නීතිවලට යටත්ව සුදුසු පරිදි රහස්‍ය භාවය සහ පුද්ගලිකත්වය පිළිබඳ අවශ්‍යතාවන් සැලකිල්ලට ගෙන සිදුවිය යුතුය. හුවමාරු කෙරෙන ඕනෑම රහස්‍ය තොරතුරක් ආරක්ෂා කිරීමට පාර්ශ්වයන් විසින් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකඟ විය යුතුය. පාර්ශ්වයන් විසින් වරින් වර ඉදිරිපත් කරන ලබන වාර්තාවන් අන්තර් ජාලය තුළ ප්‍රසිද්ධියට පත් කිරීම ලේකම් කාර්යාලය විසින් සිදු කරනු ඇත.

24 වැනි වගන්තිය. ලේකම් කාර්යාලය

1. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම ලේකම් කාර්යාලයේ ක්‍රියාකාරිත්වයන් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය විසින් ඉදිරිපත් කරනු ඇත.

2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම විසින් විශේෂයෙන් සඳහන් කර ඇති ක්‍රියාමාර්ග සහ, අවශ්‍යතාවය අනුව, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම යටතේ එහි පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් තීරණය කරනු ලබන එවැනි අනෙකුත් ක්‍රියා මාර්ග ලේකම් කාර්යාලය විසින් ක්‍රියාවට නැංවිය යුතුය

3 ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ අන්තර්ගත කිසිවක් විසින්, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයා ඇතුළු ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ ලේකම් කාර්යාලය වෙත කවර හෝ පාර්ශ්වයක ජාතික සහ/හෝ ස්වදේශීය නීති, හෝ ප්‍රතිපත්ති, මෙහෙයවීමට, නියෝගදීමට, හෝ වෙනස් කිරීමට හෝ වෙනත් ආකාරයකින් නියම කිරීමට කිසිදු අධිකාරයක් ලබා දෙන බවට හෝ ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන් විසින් සංචාරකයන් පිළිගැනීම හෝ ඔවුන්ව තහනම් කිරීම, ප්‍රතිකාරමය හෝ රෝග නිර්ණයමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම, අනිවාර්ය එන්නත්කරණය බලාත්මක කිරීම, රටවල් වසා දැමීම හෙවත් ලොක්ඩවුන් ක්‍රියාත්මක කිරීම වැනි යම් විශේෂිත ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතු යැයි නියෝග කිරීමට හෝ වෙනත් ආකාරයකට බල කිරීමට හෝ අධිකාරයක් ඇති බවට අර්ථකතනය නොකළ යුතුය.

25 වැනි වගන්තිය. මතභේද නිරාකරණය

1. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ නිර්වචනයන්ට හෝ භාවිතයන්ට අදාළව පාර්ශ්වයන් දෙකක් හෝ වැඩි ගණනක් අතර මතභේදයක් මතු වූ විට එම පාර්ශ්වයන් විසින් අදාළ මතභේදය සඳහා රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික මාර්ග හරහා සාකච්ඡා මගින් හෝ වෙනත් ඔවුන්ගේ කැමැත්ත පරිදි තෝරාගනු ලබන බේරුම්කර පාර්ශ්වයක් හෝ මැදහත්කරුවෙකු යොදාගැනීම, සමගි සම්මුතියකට පැමිණීම වැනි සාමකාමී ක්‍රම මගින් විසඳුමක් සපයාගැනීමට උත්සාහ කළ යුතුය. ඉහත සඳහන් ක්‍රම මගින් විසඳුමකට ඒළැඹීමට අසමත්වන අවස්ථාවලදී, 2012 ස්ථීර බේරුම්කරණ රෙගුලාසි හෝ ඒවායේ අනුප්‍රාප්තික නීතිරීතිවලට අනුකූලව තාවකාලික බේරුම්කරණයකට යොමු වීම ඇතුළුව, පාර්ශ්වයන් එකඟ වන්නේ නම්, ඔවුන්ට ඒකාබද්ධ උපදේශන හරහා ආරවුලට විසඳුම් සෙවීම දිගටම කරගෙන යා හැකිය. බේරුම්කරණයට එකඟ වූ පාර්ශ්වයන් බේරුම්කරණ ප්‍රදානය සහ නින්දුවට බැඳී සිටීම අවසාන වශයෙන් පිළිගත යුතුය.

2. මෙම වගන්තියේ ඇති විධිවිධාන, වෙනත් ආකාරයකින් ඉදිරිපත් කර නොමැති නම්, ගිවිසුමේ කෙටුම්පතේ (ප්‍රොටෝකෝලයේ) පාර්ශ්වයන් අතර ඇති ඕනෑම කෙටුම්පතකට (ප්‍රොටෝකෝලයකට) අදාළ වේ.

26 වැනි වගන්තිය. වෙනත් ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම් සහ මෙවලම් සමග ඇති සම්බන්ධය.

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ අර්ථ නිරූපණය සහ භාවිතයේ යෙදවීම එක්සත් ජාතීන්ගේ ප්‍රඥප්තිය සහ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ ව්‍යවස්ථාවේ මගපෙන්වීම අනුව සිදුවේ.

2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සහ 2005 ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි සහ අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් ගැළපෙන පරිදි සහ ශක්තිමත් වන පරිදි අර්ථකථනය කළ යුතු බව පාර්ශ්වයන් විසින් පිළිගනු ලබයි.

27 වැනි වගන්තිය. විශේෂ නියමයන්

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ අරමුණු හා පරමාර්ථ සමඟ නොගැලපීම් නැත්නම් පමණක් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට විශේෂ නියමයන් එක් කළ හැකිය.

28 වැනි වගන්තිය. ප්‍රකාශ සහ නිවේදන

1. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම, අත්සන් කිරීමේදී, ස්ථීර කිරීමේදී, අනුමත කිරීමේදී, පිළිගැනීමේදී හෝ එයට ප්‍රවේශ වීමේදී, යම් රාජ්‍යයක් හෝ කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයක් විසින් ප්‍රකාශන හෝ නිවේදන නිකුත් කිරීම, ඒවායේ ප්‍රකාශනය හෝ නම් කිරීම් කවර ආකාරයකින් සිදුවුණද, ඒවා එම රාජ්‍යයේ හෝ කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයේ නීති සහ රෙගුලාසි සමග ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ විධිවිධාන අතර සංහිඳියාවක් ඇති කිරීමේ දැක්මකින් යුතුව සිදුවන්නේ නම්ද, එම ප්‍රකාශන සහ නිවේදන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ විධිවිධාන එම රාජ්‍ය තුළ හෝ කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානය තුළ භාවිතයේ යෙදීමේදී එම විධි විධානවල නීතිමය බලපෑම බැහැර කිරීමට හෝ වෙනස් කිරීමට අරමුණු නොකරන්නේ නම්ද, 27 වැනි වගන්තිය විසින් එම ප්‍රකාශන සහ නිවේදන වළක්වනු නොලබයි

2. මෙම වගන්තියට අනුකූලව කරන ලද ප්‍රකාශයක් හෝ නිවේදනයක් තැන්පතුකරු (Depository) විසින් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ සියලුම පාර්ශ්වයන් වෙත බෙදා හරිනු ලැබේ.

29 වැනි වගන්තිය. සංශෝධන

1. ඕනෑම පාර්ශ්වයකට ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සහ එහි ඇමිණුම් සඳහා සංශෝධන යෝජනා කළ හැකි අතර එම සංශෝධන යෝජනා පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් සැලකිල්ලට ගත යුතුය.
2. පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා සංශෝධන අනුමත කරනු ඇත. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා යෝජිත සංශෝධන පිළිබඳ ලේඛන ලේකම් කාර්යාලය විසින් එය සම්මත කිරීමට අපේක්ෂා කරන සැසිවාරයට අවම වශයෙන් මාස 6කට පෙර දැනුම් දිය යුතුය. ලේකම් කාර්යාලය විසින් යෝජිත සංශෝධන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට අත්සන් තබා ඇති අය වෙත සහ දැනුවත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව මත තැන්පත්කරු වෙත ද යවනු ලැබේ.
3. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා යෝජිත සංශෝධන පොදු එකඟතාවයකින් යුතුව අනුමත කිරීමට පාර්ශ්වයන් විසින් හැකි සෑම උත්සාහයක්ම දැරිය යුතුය. එම සියලු උත්සාහයන් අසාර්ථක වී එකඟතාවයකට එමට අසමත් වූ කල සැසිවාරයට සහභාගි වන සහ ඡන්දය පළකරන පාර්ශ්වයන්ගෙන් 1/3ක වැඩි ඡන්දයකින් එම සංශෝධන යෝජනා අනුමත කරගත යුතුය. මෙම වගන්තියේ අවශ්‍යතාව සඳහා "සහභාගි වන සහ ඡන්දය පළකරන පාර්ශ්වයන්" යනුවෙන් අර්ථවත් වන්නේ ඡන්දයට සහභාගි වී ස්වකීය ඡන්දය යෝජනාවට පක්ෂව හෝ විපක්ෂව ඡන්දය පළ කරනු ලබන පාර්ශ්වයන්ය. සම්මත කරනු ලබන සංශෝධන පිළිබඳව ලේකම් කාර්යාලය විසින් තැන්පත්කරු වෙත දැනුම් දෙනු ලබන අතර තැන්පත්කරු විසින් එම තොරතුරු සියළු පාර්ශ්වයන් වෙත ඒවාට ඔවුන්ගේ අනුමැතිය ලබාගනු පිණිස බෙදා හරිනු ඇත.
4. සංශෝධනයක් පිළිගැනීමට අදාළ ලේඛන තැන්පත්කරු භාරයේ තැන්පත් කළ යුතුය. මෙම වගන්තියේ 3 වන ඡේදය අනුව සම්මත කරන ලද සංශෝධනයක්, එම සංශෝධන ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයන්ගෙන් අවම වශයෙන් තුනෙන් දෙකක් විසින් පිළිගත් බවට පිළිබඳ ලේඛනයක් තැන්පත්කරු වෙත ලැබී දින 90කට පසුව එය පිළිගත් පාර්ශ්වයන් සඳහා, එම සංශෝධන බලාත්මක වේ.
5. වෙනත් ඕනෑම පාර්ශ්වයක් සඳහා සංශෝධනයක් බලාත්මක වීම සිදුවන්නේ එම පාර්ශ්වය එකී සංශෝධන භාරගැනීමේ ලේඛනය තැන්පතුකරු වෙත තැන්පත් කළ දිනට පසු අනුවන දින සිටය.

30 වන වගන්තිය. ඇමිණුම්

1. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට ඇමුණුම් එකතු කිරීම සඳහා 29 වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති ක්‍රියා පටිපාටියට අනුකූලව යෝජනා කර සම්මත කර බලාත්මක විය යුතුය.
2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ ඇමුණුම් එහි අනිවාර්ය අංගයක් විය යුතු අතර, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට අදාළව කෙරෙන සඳහනක්, ඊට සම්බන්ධව වෙනත් ආකාරයකට කරුණු ඉදිරිපත් කර නොමැති නම්, ඒ සමඟම එහි ඇති ඕනෑම ඇමුණුමක් සඳහා ද අදාළ යොමු කිරීමක් වේ.

31 වැනි වගන්තිය. ප්‍රොටෝකෝල (කෙටුම් පත්)

1. ඕනෑම පාර්ශ්වයකට ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට ප්‍රොටෝකෝල යෝජනා කළ හැක. එවැනි යෝජනා පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනය විසින් සලකා බලනු ලැබේ.
2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සඳහා ප්‍රොටෝකෝල අනුමත කිරීමට පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයට හැකිය. මෙම ප්‍රොටෝකෝල අනුමත කිරීමේදී, 29(3) වගන්තියේ තීරණ ගැනීම පිළිබඳ නියමයන් අවශ්‍ය සියලු වෙනස් කම් සහිතව පිළිපැදිය යුතුය. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ ව්‍යවස්ථාවේ 21 වැනි වගන්තිය යටතේ සම්මත කර ගැනීම සඳහා ප්‍රොටෝකෝලයක් යෝජනා කර ඇති අවස්ථාවක, එය සම්මත කර ගැනීම පිණිස සලකා බලනු සඳහා ලෝක සෞඛ්‍ය සම්මේලනය වෙත තවදුරටත් ඉදිරිපත් කළ යුතුය.
3. ඕනෑම යෝජිත ප්‍රොටෝකෝලයක පාඨය සම්මත කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් කරනු ලබන, නියමිත පාර්ශ්වයන්ගේ සම්මේලනයේ සැසිවාරයට, අවම වශයෙන් මාස හයකට පෙර, ලේකම් කාර්යාලය විසින් පාර්ශ්වයන් වෙත දැනුම් දෙනු ලැබේ.
4. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවන් නොවන රාජ්‍යයන්ට ප්‍රොටෝකෝලය මඟින් අදාළ විධි විධාන සපයන අවස්ථාවලදී, ප්‍රොටෝකෝලයක පාර්ශ්වකරුවන් විය හැකිය.
5. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම වෙත ඉදිරිපත් කරනු ලබන ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝලයක් සඳහා බැඳී සිටින්නේ එය විසින් මතු කරන ප්‍රශ්නයට අදාළ පාර්ශ්වයන් පමණි. ප්‍රොටෝකෝලයක පාර්ශ්වයන්ට පමණක් ප්‍රොටෝකෝලය විසින් මතු කරන සුවිශේෂිත ප්‍රශ්නයට අදාළ තීරණ ගැනීම සිදු කළ හැකිය.
6. ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝලයක් බලාත්මක කිරීම සඳහා වන අවශ්‍යතා සහ ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝලයක් සංශෝධනය කිරීමේ ක්‍රියා පටිපාටිය එම ලේඛනය (instrument) මගින් ස්ථාපිත කළ යුතුය.

32 වැනි වගන්තිය. ඉවත්වීම

යම් පාර්ශ්වයක් සඳහා, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම බලාත්මක වී වසර දෙකකට පසු ඕනෑම අවස්ථාවක තැන්පත්කරු වෙත කෙරෙන ලිඛිත දැනුම් දීමකින් පසු, එම පාර්ශ්වයට එම ගිවිසුමෙන් ඉවත්විය හැකිය.

3. රාජ්‍යයක් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවෙකු ව සිටියදී වගකිව යුතුව සිටි බැඳීම වලින් ඉල්ලා අස්වීමේ කාරණය හේතු කොටගෙන එය ඉවත්කිරීම සිදු නොකළ යුතු අතර, එමෙන්ම මෙම ගිවිසුම ක්‍රියාවට නැගීම හරහා නිර්මාණය කරන ලද කිසිදු අයිතිවාසිකමක්, වගකීමක් හෝ නීතිමය තත්ත්වයක් කෙරෙහි එම රාජ්‍යය සඳහා එම ගිවිසුම අහවර කිරීමට පෙර කිසිදු බලපෑමක් සිදු නොවිය යුතුය.
4. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමෙන් ඉවත්වන ඕනෑම පාර්ශ්වයක්, විධිමත් ලෙස එවැනි අනෙකුත් මෙවලම් වලින් ඉවත්වී ඇත්නම් සහ ඒ සඳහා කිසියම් අදාළ නියමයන් පවතී නම් සහ ඒවාට අදාළව සිදුව ඇත්නම් මිසෙක, එය විසින් පාර්ශ්වකාරිත්වය දරන කවර හෝ ප්‍රොටෝකෝල හෝ මෙවලම් වලින් ද, එය ඉවත් වී ඇතැයි සැලකිය නොයුතුය.

33 වැනි වගන්තිය. අත්සන් කිරීම

1. මෙම ගිවිසුම ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ සියලුම සාමාජික රටවල් සහ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ සාමාජිකයින් නොවන නමුත් එක්සත් ජාතීන්ගේ සාමාජිකයින් හෝ සාමාජික නොවන නිරීක්ෂක මට්ටමේ රාජ්‍යයන් වන ඕනෑම රාජ්‍යයක් සහ කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධාන විසින් අත්සන් කිරීම සඳහා විවෘත වේ.
2. ලෝක සෞඛ්‍ය සම්මේලනය විසින් එහි 77 වැනි සැසිවාරයේදී මෙම ගිවිසුම සම්මත කිරීමෙන් පසුව, එය ජීනීවාහි ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ මූලස්ථානයේදී අත්සන් කිරීම සඳහා 2024 මැයි XX සිට 2024 ජූනි XX දක්වා, සහ ඉන් පසුව නිව් යෝර්ක්හි එක්සත් ජාතීන්ගේ මූලස්ථානයේදී, 2024 ජූනි XX සිට 2025 ජූනි XX දක්වා විවෘත වේ.

34 වැනි වගන්තිය. සම්මත කිරීම, පිළිගැනීම, අනුමැතිය, විධිමත් තහවුරු කිරීම හෝ ප්‍රවේශය

1. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සියලුම රාජ්‍යයන් සඳහා සම්මත කිරීම, පිළිගැනීම, අනුමැතිය හෝ ප්‍රවේශය ආදියට යටත් විය යුතු අතර, කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධාන සඳහා විධිමත් තහවුරු කිරීම හෝ ප්‍රවේශයට යටත් විය යුතුය. මෙම ගිවිසුම සහ එහි ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝලයක් ගිවිසුම සඳහා අත්සන් කිරීම අවසන් වූ දිනට පසු දින සිට ප්‍රවේශය සඳහා විවෘත වේ. සම්මත කිරීම කිරීම, පිළිගැනීම, අනුමැතිය, විධිමත් තහවුරු කිරීම හෝ ප්‍රවේශය යනාදියට අදාළ ලේඛන (Instruments-උපකරණ) තැන්පතුකරු වෙත තැන්පත් කළ යුතුය.

2. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වයක් බවට පත්වන ඕනෑම කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයක්, එහි කිසිදු සාමාජික රටක් එම ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවෙකු නොවන තත්ත්වයක් තුළ වුවද, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම යටතේ ඇති සියලුම බැඳීම්වලට හෝ එහි කවර හෝ ප්‍රොටෝකෝලයකට බැඳී සිටිය යුතුය.

එහි සාමාජික රටවල් එකක් හෝ වැඩි ගණනක් ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ පාර්ශ්වකරුවෙකු වන කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධාන සම්බන්ධයෙන්, කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානය සහ එහි සාමාජික රටවල් ගිවිසුම යටතේ තම වගකීම් ඉටු කිරීම සඳහා තමන්ට අදාළ වගකීම් තීරණය කළ යුතුය.

එවැනි අවස්ථාවන්හිදී, කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයට සහ එහි සාමාජික රටවලට ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම යටතේ තමන්ට හිමිවන අයිතිවාසිකම් සමගාමී ලෙස භුක්ති විඳීමට අයිතියක් නැත.

3. කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධාන විසින්, විධිමත් සහතික කිරීමකට අදාළ ඔවුන්ගේ ලේඛන තුළ (instruments) හෝ ප්‍රවේශය සඳහා වන ඔවුන්ගේ ලේඛන තුළ (instruments) ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමට හෝ එහි ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝලයකට අදාළ කරුණු සම්බන්ධව ඔවුන්ගේ නිපුණතාවන්ගේ ප්‍රමාණය ප්‍රකාශ කර සිටිය යුතුය. මෙම කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධාන විසින් ඔවුන්ගේ නිපුණතාවන්ගේ සිදුවන කවර හෝ වැදගත් වෙනස්වීම් සම්බන්ධව පාර්ශ්වයන් වෙත දැනුම් දීමේ වගකීම දරන තැන්පත්කරු ද දැනුවත් කළ යුතුය

35 වැනි වගන්තිය. බලාත්මක කිරීම

1. සම්මත කිරීම, පිළිගැනීම, අනුමැතිය, විධිමත් තහවුරු කිරීම හෝ ප්‍රවේශය ආදියට අදාළ 60 වන ලේඛනය තැන්පත්කරු වෙත තැන්පත් කර දින 30ක් ගතවීමෙන් පසු එළැඹෙන දින සිට මෙම ගිවිසුම බලාත්මක වේ.
2. මෙම ගිවිසුම බලාත්මක වීම සඳහා, මෙම වගන්තියේ 1 වන ඡේදයේ දක්වා ඇති කොන්දේසි සපුරාලීමෙන් පසු, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම සම්මත කරන, පිළිගන්නා හෝ අනුමත කරන හෝ ඊට එකඟ වන එක් එක් රාජ්‍යය සඳහා, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම අනුමත කිරීමේ, පිළිගැනීමේ, අනුමත කිරීමේ හෝ ප්‍රවේශ වීමේ ලේඛන (instrument) තැන්පත් කළ දිනට පසු නිස්වන දින සිට බලාත්මක වේ.
3. මෙම වගන්තියේ 1 වන ඡේදයේ දක්වා ඇති කොන්දේසි සපුරාලීමෙන් පසු විධිමත් තහවුරු කිරීමේ ලේඛන (instrument) හෝ ප්‍රවේශවීමේ ලේඛන (instrument) තැන්පත් කරන එක් එක් කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයක් සඳහා, ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුම විධිමත් තහවුරු කිරීමේ හෝ ප්‍රවේශ වීමේ ලේඛන (instrument) තැන්පත් කළ දිනට පසු නිස්වන දින සිට බලාත්මක වේ.
4. මෙම වගන්තියේ අවශ්‍යතාව සඳහා, කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයක් විසින් තැන්පත් කරන ලද කිසියම් ලේඛනයක් (instrument) එම කලාපීය ආර්ථික ඒකාබද්ධතා සංවිධානයේ සාමාජික රටවල් විසින් තැන්පත් කරන ලද ඒවාට අතිරේක ලෙස ගණන් නොගත යුතුය.

36 වැනි වගන්තිය. තැන්පත්කරු

එක්සත් ජාතීන්ගේ මහලේකම්වරයා ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ තැන්පතුකරු විය යුතු අතර එහි සංශෝධන සහ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ නියමයන්ට අනුකූලව සම්මත කරන ලද ඕනෑම ප්‍රොටෝකෝල සහ ඇමුණුම්වල තැන්පතුකරු ද එක්සත් ජාතීන්ගේ මහලේකම්වරයා විය යුතුය.

37 වැනි වගන්තිය. සත්‍ය පිටපත්

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ , අරාබි, චීන, ඉංග්‍රීසි, ප්‍රංශ, රුසියානු සහ ස්පාඤ්ඤ මුල් පිටපත් සමානව සත්‍ය වන අතර, ඒවා එක්සත් ජාතීන්ගේ මහලේකම් වෙත තැන්පත් කළ යුතුය.

මෙම පරිවර්තනය ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ හෝ ශ්‍රී ලංකා රජයේ නිල පරිවර්තනයක් නොවන බවත් විමර්ශන වෙබ් අඩවිය විසින් අධ්‍යාපන අවශ්‍යතා මත සිදු කරන ලද්දක් බවත් කරුණාවෙන් සලකන්න. (vimarshana.org)

ආධාරක සටහන් (මෙම කොටස පරිවර්තක විසින් සකස් කරන ලද්දකි.)

විෂබීජ විසින් ප්‍රතිජීවක ඖෂධ කෙරෙහි දක්වන ප්‍රතිරෝධය (AntiMicrobial Resistance)

විෂබීජ විසින් ප්‍රතිජීවක ඖෂධ කෙරෙහි දක්වන ප්‍රතිරෝධය (Anti Microbial Resistance-AMR) මතුවන්නේ බැක්ටීරියා, දිලීර සහ වෛරස් දිගු කාලයක් තිස්සේ ඖෂධ වලට ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව ලබාගැනීම හේතුවෙනි. ඒ මගින් ආසාදන රෝගවලට ප්‍රතිකාර කිරීම දුෂ්කර වන අතර රෝග ව්‍යාප්තිය, බරපතල රෝගී තත්ත්වයන් සහ මරණවලට මෙම තත්ත්වය හේතුවිය හැකිය.

ප්‍රජාවන් අතර හවුල්කාරිත්වය (Cross-sector collaboration)

මෙමගින් විස්තර වන්නේ විවිධ ප්‍රජා සංවිධාන එක් වී ඔවුන්ගේ විශේෂඥතා සහ සම්පත් සාමූහිකව තමන්ගේ ප්‍රජාවන්ට සේවය කිරීම සඳහා යොදා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියටය.

මානුෂික ආධාර අවශ්‍ය ප්‍රදේශ හෝ ප්‍රජා කණ්ඩායම් (humanitarian setting)

යුද්ධ, සන්නද්ධ ගැටුම්, ස්වාභාවික ව්‍යසන, වසංගත, සාගත ආදිය හේතුවෙන් කිසියම් ජන කණ්ඩායමක හෝ ප්‍රජාවක සෞඛ්‍යය, ආරක්ෂාව, පෝෂණය ආදියට එල්ලවන තර්ජන හේතුවෙන් පැන නගින තත්ත්වයකි. මේවාට උදාහරණ ලෙස යුද ගැටුම් සහිත ප්‍රදේශ, ස්වාභාවික ව්‍යසනයට ලක් වූ ප්‍රදේශ, අවතැන් කඳවුරු, සංක්‍රමණිකයන් රඳවා තබන කඳවුරු ආදිය දැක්විය හැකිය.

ධාරිතාව අඩු වැඩි කළ හැකි සෞඛ්‍ය සේවාවන් (Scalable Healthcare)

යම් කිසි සෞඛ්‍ය සේවයක් විසින් සපයන සේවාවන් සඳහා හදිසියේ ඉහළ යන ඉල්ලුම, ඔවුන් සපයමින් සිටින සේවයේ ගුණාත්මක බව හෝ කාර්යක්ෂමතාවයට හානියක් නොවී සැපයීමට ඇති හැකියාවය. මේ අනුව ධාරිතාව අඩු වැඩි කළ හැකි සෞඛ්‍ය සේවයකට විශාල ජනගහණයක හදිසියේ මතුවන සෞඛ්‍යමය තර්ජන සඳහා වෛද්‍ය සේවාවන් සැපයීමට හැකි විය යුතුය.

උපකරණය හෝ මෙවලම (Instrument)

උපකරණයක් හෝ මෙවලමක් යනුවෙන් අදහස් වන්නේ නීතිමය වශයෙන් බලාත්මක කළ හැකි පනත් හෝ ගිවිසුම් විධිමත් ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට අදාළ වාර්තාවන්ය. ඒ මගින් ඒවා හා සම්බන්ධිත නීතිමය අයිතීන්, වගකීම් සහ බැඳීම් සහතික කරනු ලැබේ. නීතිමය උපකරණ වලට නිදසුන් ලෙස කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුම්, කැමැති පත්‍රයන්, පොරොන්දු පත්‍ර, ඇප බැඳුම්කර, ඔප්පු සහ නිසි ව්‍යවස්ථාදායකයන් විසින් සම්මත කරන ලද පනත් ආදිය දැක්විය හැකිය.

විවෘත විද්‍යාව (Open science)

විවෘත විද්‍යාව යනු පර්යේෂණ මත පදනම් වූ විවෘත හවුල් ක්‍රියාකාරිත්වයක් මගින් දැනුම, ප්‍රතිඵල, උපකරණ, විධික්‍රම හැකි උපරිම ආකාරයකට හැකි තාක් ඉක්මණට හුවමාරු කරගනු ලබන ප්‍රවේශයකි. මෙය යුරෝපය තුළ අනිවාර්ය ප්‍රවේශයක් ලෙස සැලකෙන අතර ඒය ක්‍රියාත්මක වන්නේ "හැකිතාක් දුරට විවෘතව සහ අවශ්‍ය වන තාක් දුරට සංවෘතව" ('as open as possible, as closed as necessary') යන මූලධර්මය මත මෙය පදනම් වී ඇතැයි කිය වේ.

හැකිතාක් විවෘතව සහ අවශ්‍ය වන තාක් රහසිගතව" යන්නෙන් අදහස් වන්නේ කුමක් ද? මෙම මූලධර්මයට විද්‍යාත්මක පර්යේෂණයක ප්‍රතිඵල සහ දත්ත පොදු මහජනතාව හමුවේ විවෘත කිරීම මගින් අදාළ පර්යේෂකයාගේ හෝ එම පර්යේෂණයට මූල්‍ය අනුග්‍රහය දක්වන ආයතනවල අවශ්‍යතාවන්ට භානියක් වේ නම් ඒවා රහසිගතව පවත්වාගැනීමට ඔවුන්ට නීතිමය අයිතියක් සතු බවය. මෙම කරුණ යුක්ති සහගත බව දකිනවුන් ඉදිරිපත් කරන උදාහරණ නම් යම් විද්‍යාත්මක පර්යේෂණයක් ප්‍රතිඵල, සහ දත්ත, විධික්‍රම ආදිය හෙළිදරවු කළ හොත් ඒවා වෙනත් පිරිස් විසින් වාණිජ වාසි ලබා ගැනීමට ඒවා යොදාගත හැකි බවය. නැතහොත් එවැනි අනාවරණය කිරීම් පර්යේෂණය සඳහා අරමුදල් සපයන ලද ආයතන සමග ඇති කරගන්නා ලද ගිවිසුම්වලට හෝ පුද්ගලික දත්ත ආරක්ෂාව ආදියට එරෙහිව යන බවය.

මේ අනුව පෙනී යන්නේ "විවෘත විද්‍යාව පිළිබඳ ප්‍රවේශය" යනු හුදු අලංකාරික වලින් යුත් සටන් පායියක් පමණක් බවත් එය බොහෝ විට "සංවෘත විද්‍යාත්මක ප්‍රවේශය" යුක්ති සහගතකිරීමට යොදාගනු ලබන බවත්ය.

ප්‍රශ්නය වන්නේ ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය සිය වසංගත ගිවිසුමේ මෙය පාර්ශ්වයන් විසින් පිළිපැදිය යුතු නියමයක් ලෙස හෝ අනුගමනය කළ යුතු මූලධර්මයක් ලෙස ඇතුළත් කර ඇත්තේ මන්දැයි යන්නය.

පසුගිය කොවිඩ්-19 එන්නත් සම්බන්ධව තත්ත්වය ඇසුරෙන් මෙය තේරුම් ගැනීම වැදගත්ය. ෆයිසර්, මොඩර්නා වැනි එන්නත් සඳහා යොදාගන්නේ mRNA තාක්ෂණයයි. මෙම mRNA තාක්ෂණය සංවර්ධන කරන ලද්දේ එක්සත් ජනපදයේ යුද තාක්ෂණික සංවර්ධන ආයතනයක් වන "ආරක්ෂක උසස් පර්යේෂණ ව්‍යාපෘති ආයතනයේ"(DARPA) ජීව විද්‍යාත්මක පර්යේෂණ අංශය විසිනි.

පසුව මෙම තාක්ෂණය මොඩර්නා සහ ෆයිසර් සමාගම් විසින් සංවර්ධනය කරන ලද්දක් බව මවාපාමින් එම සමාගම් කොවිඩ්-19 එන්නත් ලෙස ලෝක ජනතාව මත ජීව විද්‍යාත්මක පරීක්ෂණ දියත් කරන ලදී.

ෆයිසර් සමාගම සිය එන්නත් සඳහා පවත්වන ලද සායනික පරීක්ෂණ වල දත්ත සැඟවීමට හැකි සෑම වැයමක්ම දරන ලදී. මෙම සායනික පරීක්ෂණ වලට යොදාගත් ඇතැමුන් මරණයට පත් වූ අතර බොහෝ දෙනෙකු බරපතල ශාරීරික හානිවලට ගොදුරු වූහ. නමුත් ෆයිසර් සමාගම සිය එන්නත වෙළඳපොළට නිකුත් කිරීම සඳහා අනුමැතිය ලබාගැනීමට ඉදිරිපත් කළේ සායනික අත්හදාබැලීමේ පරීක්ෂණවලදී ලද මෙම හානිකර සහ නිෂේධාත්මක තොරතුරු පිළිබඳව ඇති දත්ත සහවමිනි.

කෙසේ වුවද එක්සත් ජනපදයේ වෛද්‍යවරුන්, විද්‍යාඥයන් සහ ජනමාධ්‍යවේදීන් පිරිසක් මෙම සායනික පරීක්ෂණවල දත්ත ඉල්ලා ෆයිසර් සමාගමට එරෙහිව ටෙක්සාස් හි අධිකරණයක් හමුවේ නඩු පවරන ලදී. නමුත් ෆයිසර් සමාගම උසාවිය හමුවේ කරුණු ඉදිරිපත් කරමින් කියා සිටියේ අදාළ සායනික වාර්තා ලක්ෂ ගණනක් පවතින බැවින් ඒවා සමාලෝචනය කර ඉදිරිපත් කිරීමට වසර 2075 දක්වා කල් ලබා දෙන ලෙසය. මෙම ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කළ ටෙක්සාස් අධිකරණය එම දත්ත වහාම මහජනයා සඳහා ප්‍රසිද්ධියට පත් කරන ලෙස ෆයිසර් සමාගමට නියෝගකරන ලදී. ඉන් පසුව ලොව

පුරා තුන් දහසකට අධික වෛද්‍යවරුන්, විද්‍යාඥයන් සහ ජනමාධ්‍යවේදීන් පිරිසක් සංවිධානයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වෙමින් මෙම සායනික පරීක්ෂණ වාර්තා අධ්‍යයනය කරන ලදී. එම වාර්තා අධ්‍යයනය කළ කීර්තිමත් ජනමාධ්‍යවේදිනියක් වූ ආචාර්ය නයෝමි වුල්ෆ් පවසා සිටියේ "එම එන්නත් ස්ත්‍රීන්ගේ ප්‍රජනන පද්ධතිය ඉලක්ක කරමින් දියත් කරන ලද ජීව විද්‍යාත්මක ප්‍රභා‍රයක් බවට සැක කිරීමට තරම් සාධක පවතින බව" ය. එමෙන්ම එක්සත් ජනපදයේ ආහාර සහ ඖෂධ පාලන අධිකාරියත් වසංගත රෝග පාලන මධ්‍යස්ථානයත් විසින් මෙම එන්නත්වල සායනික ප්‍රතිඵල මගින් ලද බිහිසුණු ජ රතිඵල දැනුවත්ව වසන් කිරීමට කටයුතු කර ඇති බවද පසුව ඔවුන් විසින් මෙම එන්නත් සමස්ත ලෝක වාසි ජනතාව මත මුදාහැරීමට කටයුතු කිරීම මගින් ලොව පුරා ජනතාවන් අතර සිදු වූ මරණ සහ ඔවුන් ගොදුරු වූ බරපතල ආබාධ සැලකිල්ලට ගනු ලබන කළ සැලසුම් සහගත ජන සංභාරයක් සිදුව ඇතැයි ප්‍රකාශ කිරීමට සිදුවන බවය.

ෆයිසර් සමාගම සිය කොවිඩ්-19 එන්නත ඉන්දියාව තුළ අලෙවි කිරීමට කරන ලද ඉල්ලීම ඉන්දීය සෞඛ්‍ය බලධාරීන් විසින් ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද්දේ ඔවුන් ඒ සඳහා අවශ්‍ය වන සායනික අත්හදාබැලීමේදී දත්ත ප්‍රමාණවත් පරිදි ඉදිරිපත් කර නැති බව පවසමිනි. නමුත් ශ්‍රී ලංකාවේ ඖෂධ පාලනාධිකාරියට ෆයිසර් එන්නතට අනුමැතිය දීමේදී එවැනි ගැටළුවක් මතු නොවීය. කෙසේ වුවද ෆයිසර් එන්නතට ශ්‍රී ලංකාව තුළ අනුමැතිය හිමි වූ මාසයේදීම ජාතික ඖෂධ පාලනාධිකාරියේ ඖෂධ අනුමත කිරීමට අදාළ සියලුම දත්ත ඉලෙක්ට්‍රොනික දත්ත "හැකර්" ප්‍රභා‍රයක් මගින් විනාශයට පත් ව ඇති බව රජය විසින් නිවේදනය කරන ලදී.

කොවිඩ්-19 එන්නත් සම්බන්ධව යුරෝපා පාර්ලිමේන්තු විමර්ශන කමිටුවක් විසින් සිදුකරන ලද විමර්ශනයක් හමුවට ෆයිසර් සමාගමේ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී ඇල්ෆ්‍රඩ් බෝලා කඳවන ලද නමුත් ඔහු එයට සහභාගිවීම මග හැර කණ්ණාඩි නිලධාරිනියක එවන ලදී. " ෆයිසර් එන්නත විසින් කොවිඩ්-19 ආසාදනය වීම වළක්වන බවට අදාළ සායනික පරීක්ෂණ ෆයිසර් සමාගම විසින් සිදු කර තිබුණේද?" යනුවෙන් මන්ත්‍රීවරයෙකු අසන ලද ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දෙමින් ෆයිසර් නිලධාරිනි ස්මෝල් යානින් ප්‍රකාශ කර සිටියේ " එවැනි පරීක්ෂණ සිදු කර නැති බව" සහ " ඒවා වෙළඳ පොළට නිකුත් කිරීමෙන් පසු අධ්‍යයනය කිරීමේ සැලසුම මත කඩිනමින් නිකුත් කිරීමට" සිදු වූ බවය.

කොවිඩ්-19 එන්නත් වල සායනික පරීක්ෂණ සම්බන්ධ සැබෑ දත්ත සැඟවීමට තවත් බොහෝ ඖෂධ සමාගම් කටයුතු කර ඇති බවට බොහෝ සාක්ෂි දැන් මතුව තිබේ.

ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ වසංගත ගිවිසුමේ මෙන්ම 2005 ජාත්‍යන්තර සෞඛ්‍ය රෙගුලාසි විසින්ද ඖෂධ පිළිබඳ පර්යේෂණයේ සහ නිෂ්පාදනයේ යෙදෙන සමාගම්වල "බුද්ධිමය දේපොළ ආරක්ෂා කිරීමට" අදාළ වගන්තිවල ඉලක්කය වන්නේද කිසියම් ඖෂධයක් වෙළඳ පොළට නිකුත් කරන විට ඒවා පිළිබඳ පවත්වන අත්හදා බැලීමේ සායනික පරීක්ෂණ වල දත්ත එම ඖෂධ විකිණීමේ වෙළඳපොළ වන සාමාන්‍ය ජනතාවට ලැබීම වැළැක්වීමය.

ඔවුන් සිය වසංගත ගිවිසුමේ "විවෘත විද්‍යාව" නම් ප්‍රෝධාකාරී සටන් පාඨයට ලෝකයේ ආණ්ඩුවලින් අත්සන් ගැනීමට වැයම් කරන්නේ මෙම ඖෂධ සමාගම්වල සායනික පර්යේෂණවලදී සිදුවන්නේ කුමක් ද යන්න පිළිබඳ දත්ත ජනතාවගෙන් සැඟවීම සඳහාය.

ඔවුන්ගේ තර්කය මෙයයි. වසංගතයක් වැනි හදිසි මහජන සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතාවයකදී මිනිස් ජීවිත ගලවාගැනීම සඳහා මෙම සමාගම් සිය කාලය සහ සම්පත් වැය කරමින් පර්යේෂණ සිදු කරන අතර ඒවායේ සායනික පර්යේෂණවල දත්ත මහජනතාවට නිකුත් කළ හොත් එම පර්යේෂණ සඳහා මුදල් ආයෝජනය කළදුන්ට අවාසි සහගත ප්‍රතිඵල ලැබිය හැකි බවය. විමතියට කරුණක් වන්නේ ඒම සායනික ප්‍රතිඵලවල දත්ත මගින් අදාළ ඖෂධයේ සුරක්ෂිතතාව සහ කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ සහතිකයක් ලැබේ නම් ඒවා හෙළිදරවු කිරීමෙන් ආයෝජකයන්ට යහපතක් මිස අයහපතක් සිදු වීමට ඉඩක් නැති වීමය. මේ අනුව පෙනී යන්නේ මෙම දත්ත වසන් කිරීමේ උවමනාව එන්නේ සායනික පර්යේෂණවල ප්‍රතිඵල භානිකර වුවද එම දත්ත වසන් කර එම ඖෂධ මහජන පරිභෝජනය සඳහා

වෙළඳ පොළට නිකුත් කිරීමට ඖෂධ සමාගම් තුළ පවතින දුෂ්ට උවමනාව ඉටුකරලීමට ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය කැස කවන බවය.

වෙළඳ කටයුතුවලට අදාළ බුද්ධිමය දේපළ අයිතීන් පිළිබඳ ගිවිසුම(Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights -TRIPS)

වෙළඳ කටයුතුවලට අදාළ බුද්ධිමය දේපළ අයිතීන් පිළිබඳ ගිවිසුම හෙවත් TRIPS ගිවිසුම යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සියළු සාමාජික රාජ්‍යයන් අතර ඇති කර ගන්නා ලද නීතිමය ගිවිසුමකි. එම ගිවිසුම විසින් බුද්ධිමය දේපළ අයිතීන් විවිධ ආකාරයේ නියාමනයන් පවතින ජාතික ආණ්ඩු සහ ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සෙසු සාමාජික විසින් පිළිපැදිය යුතු අවම ප්‍රමිතීන් ස්ථාපිත කර තිබේ. TRIPS ගිවිසුම ඇති කිරීම පිළිබඳ සාකච්ඡා පවත්වන ලද්දේ 1989-90 කාලය අතරතුර ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ වෙළඳාම සහ ආනයන අපනයන බදු පිළිබඳ සාමාන්‍ය ගිවිසුම (General Agreement on Tariffs and Trade- GATT) පිළිබඳව උරුගුවේහිදී පැවැති සාකච්ඡා වටයේදීය.

TRIPS ගිවිසුම විසින් බහුපාර්ශ්වික වෙළඳාම තුළට බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ නීතිය හඳුන්වා දෙන ලදී. මෙය අද දක්වාම බුද්ධිමය දේපොළ පිළිබඳව මෙතෙක් බිහිව ඇති පුළුල්ම ගිවිසුම ලෙස සැලකේ. කෙසේ වුවද සංවර්ධිත රටවල් විසින් මෙම ගිවිසුම ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා පරිදි යොදාගන්නා බවට සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් වෙතින් දිගින් දිගටම වෝදනා එල්ල විය. මේ හේතුවෙන් ලෝක වෙළඳ සංවිධානයට TRIPS ගිවිසුමේ විෂය පථය පිළිබඳ වඩාත් පැහැදිලි කෙරෙන ප්‍රකාශයක් නිකුත් කිරීමට සිදු වීමය. මෙම ප්‍රකාශය දෝහා ප්‍රකාශනය (Doha Declaration) ලෙස හැඳින්වේ. මෙම ප්‍රකාශනය මගින් අවධාරණය කරන ලද එක් කරුණක් වූයේ " සියලු දෙනාටම ඖෂධ ලැබීමේ අයිතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීම TRIPS ගිවිසුමේ ඉලක්කයක් වන බවයි.

TRIPS ගිවිසුම විසින් ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සාමාජිකයන්ගෙන් කර්තව්‍යවලින්ගේ සහ වෙනත් ඒ සඳහා අයිතිය ඇත්තවුන්ගේ ප්‍රකාශන හිමිකම් අයිතිය, ප්‍රසංග සහ කලා නිර්මාණ, ශබ්ද පටිගත කිරීමේ නිෂ්පාදකයන්, ගුවන් විදුලි සහ රූපවාහිනී විකාශන සංවිධානවල අයිතිය, භූගෝලීය දර්ශක; කාර්මික සැලසුම්, ඒකාබද්ධ පරිපථ පිරිසැලසුම්-නිර්මාණ, ජෙටන්ට් බලපත්‍ර, නව ශාක වර්ග, වෙළඳ ලකුණු, වෙළඳ නාම සහ අනාවරණය නොකළ හෝ රහසිගත තොරතුර පිළිබඳ බුද්ධිමය දේපළ පිළිබඳ අයිතීන් ලබා දෙන ලෙස ඉල්ලා සිටියි.

දෝහා ප්‍රකාශනය (Doha Declaration)

අප්‍රිකාවේ ඒඩ්ස් රෝගය හා ඒ හා සම්බන්ධ ඖෂධ සපයාගැනීමේ දුෂ්කරතාව විසින් TRIPS ගිවිසුමේ පැවැත්ම සම්බන්ධයෙන් අර්බුදයක් මතු විය. මහජන සෞඛ්‍යයට අදාළ ඖෂධ සම්බන්ධ ජෙටන්ට් බලපත්‍ර අයිතිය විසින් ඖෂධ මිල තුන්වන සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවලට දැරිය නොහැකි මට්ටමට වර්ධනය වී ඇතැයි මෙහිදී නැඟුණ විවේචනය විය. මේ හේතුවෙන් TRIPS ගිවිසුම විසින් මහජන සෞඛ්‍ය හදිසි අවස්ථාවන් සම්බන්ධයෙන් ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග අවහිර කිරීම සිදු නොකළ යුතු යැයි ද එවැනි අවස්ථාවලදී මහජන සෞඛ්‍ය සම්බන්ධ නිෂ්පාදන සඳහා අනිවාර්ය බලපත් නිකුත්කිරීමේ අයිතිය අදාළ සෞඛ්‍ය තර්ජනයට මුහුණ දුන් රටවල් වෙත ලබා දියයුතු යැයිද සඳහන් වෙන දෝහා ප්‍රකාශනය නිකුත් කරනු ලැබිණි.

2001 දී, දෝහා හි පැවැති සිව්වන අමාත්‍ය සමුළුවේ දී, ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ (WTO) සාමාජික රටවල් කීපයක් විසින් TRIPS ගිවිසුමේ 27 සහ 31 වගන්තිවලට වෙනස්කම් යෝජනා කරන ලද අතර, ඖෂධ සඳහා ජෙටන්ට් බලපත්‍ර ලබා දෙන ආරක්ෂණය සහ ඖෂධ මිල කෙරෙහි එවැනි ආරක්ෂණයේ බලපෑම අතර සමතුලිතතාවයක් ඇති කිරීම මෙම වෙනස්කම්වල අරමුණ විය. මෙම මූලපිරීම දෝහා ප්‍රකාශනයට තුඩු දුන් අතර, එය ඖෂධ සඳහා අනිවාර්ය බලපත්‍ර ලබා දීම සඳහා WTO

සාමාජික රටවල ස්වෛරී අයිතිය නැවත තහවුරු කරන ලදී.

TRIPS යටතේ අනිවාර්ය බලපත්‍ර භාවිතා කිරීමේදී සීමිත ඖෂධ නිෂ්පාදන හැකියාවන් ඇති රටවල් මුහුණ දෙන දුෂ්කරතා TRIPS ගිවිසුමේ මුල් රාමුව තුළ හඳුනාගෙන ඇත්තේ ඉතා සීමා සහිත ලෙස බවද එම ප්‍රකාශනය ද පිළිගෙන ඇත.

වසර දෙකක දැඩි සාකච්ඡා වලින් පසුව, TRIPS කවුන්සිලය 2003 දී TRIPS ගිවිසුමේ වගන්ති 31(f) සහ 31(h) අනුව සීමාවන්ගෙන් තොරව අනිවාර්ය බලපත්‍ර ලබා දීමට WTO සාමාජිකයින්ට තාවකාලිකව අවසර ලබා දුන්නේය. මෙම තීරණයේ මූලධර්ම පසුව 2005 සංශෝධන ප්‍රොටෝකෝලය හරහා TRIPS ගිවිසුමට එක් කරන ලද අතර, එය 31bis වගන්තිය ලෙස හඳුන්වා දෙනු ලදුව WTO සාමාජිකයින්ගෙන් තුනෙන් දෙකක විසින් 2017 දී අනුමත කිරීමෙන් පසුව සාමාජික රටල් අතර නීතියක් බවට පත්විය.

31bis වගන්තිය විසින් ඖෂධ අංශයේ ප්‍රමාණවත් හෝ නිෂ්පාදන ධාරිතාවක් නොමැති WTO සාමාජිකයෙකුට ("ආනයනය කරනු ලබන රාජ්‍යය") වෙනත් WTO සාමාජිකයෙකු ("අපනයනය කරනු ලබන රාජ්‍යය") විසින් ලබා දී ඇති විශේෂ අපනයන අනිවාර්ය බලපත්‍රයක් යටතේ නිපදවන ජේටන්ට් බලපත්‍ර සහිත ඖෂධ ආනයනය කිරීමට ඉඩ සලසයි. එය ආනයනික රාජ්‍යයක් සහ අපනයන රාජ්‍යයක් අතර සංවාදාත්මක අන්තර්ක්‍රියාවක් ලෙස ව්‍යුහගත කර ඇති අතර ඒ සඳහා අනුගමනය කළ යුතු නිශ්චිත ක්‍රියා පටිපාටි පවතී. ඖෂධය අපනයනය කරනු ලබන රාජ්‍යයට අපනයන අනිවාර්ය බලපත්‍රයක් 31(f) වගන්තිය අනුව නිදහස් කළ හැකි නමුත් බලපත්‍රය නිශ්චිත කොන්දේසි කිහිපයකට අනුකූල විය යුතුය.

2020 දී ඊනියා කොවිඩ්-19 වසංගතය සඳහා ඖෂධ එන්නත් නිපදවීමේ ජේටන්ට් අයිතිය ඒ සඳහා හැකියාව සහිත අනෙක් රටවලටද ලබා දෙන ඉන්දියාව සහ දකුණු අප්‍රිකාව විසින් ලෝක වෙළඳ සංවිධානයෙන් ඉල්ලා සිටිය නමුත් දියුණු බටහිර රාජ්‍යයන්ගෙන් සමන්විත G7 කණ්ඩායම විසින් එය ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී.